

УКРАЇНА: ЧАС ВИБОРУ

ПРОЕКТ ЗДІЙСНЕНО ЗА ПІДТРИМКИ
МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ “ВІДРОДЖЕННЯ”

Брошура підготовлена експертами Центру Разумкова
в рамках проекту “Європейська інтеграція України:
внутрішні фактори і зовнішні впливи”

Київ-2014

ЧОМУ “ЧАС ВИБОРУ”?

Сьогодні ситуація в нашій країні вкрай складна і тривожна. В Україні працює перехідний уряд. Чекають розв’язання безліч нагальних внутрішніх і зовнішніх проблем. Під загрозою не лише суверенітет і територіальна цілісність країни, але й цілісність українського суспільства, міцність наших міжлюдських і дружніх зв’язків, зрілість усіх нас як громадян. Здавалося б – хіба час думати про інтеграцію України, про вибір між Сходом і Заходом, між ЄС і Митним союзом?

Тим часом, саме тривала невизначеність країни у виборі шляху розвитку – європейського чи євразійського – стала однією з причин нинішньої кризової ситуації. А відмова попередньої української влади від підписання Угоди про асоціацію України з ЄС зумовила події, наслідки яких будуть довготривалими й не завжди передбачуваними.

Тому саме зараз, коли незабаром, 25 травня 2014р., ми обираємо главу держави, а потім – парламент, кожному з нас необхідно подумати і для себе вирішити: в якій державі я хочу жити. Якою я хочу бачити Україну – схожою на країни ЄС, чи на країни Митного союзу (в найближчому майбутньому – Євразійського)? В якій країні житимуть мої діти?

Обираючи президента і парламент, ми, так чи інакше, відповімо й на ці питання.

Чи існує третій шлях? Розвиватися самостійно, не вступаючи до жодних союзів?

На це питання відповідає, *по-перше*, світовий досвід. Переважна більшість країн об’єднані або об’єднуються в економічні, торговельні, політичні, військові організації, блоки і союзи – оскільки самостійно вирішувати глобальні, дедалі більш складні проблеми жодна країна сьогодні не в змозі.

По-друге, сама Україна вже отримала, на жаль, досвід “позаблоковості”, проголошеної у 2010р. Коли на її територію прийшли війська іншої країни, коли інша країна почала вирішувати наші внутрішні проблеми за всіх нас, Україна виявилася беззахисною. Але ж ми готові, хочемо і здатні самі вирішити свої проблеми. На початку березня 2014р., коли інша країна вже “допомагала” нам військами, більшість – 71% громадян висловили впевненість у тому, що немає між регіонами України таких протиріч, які могли б призвести до її розпаду.

Часу до виборів і відповідно – вибору, залишилося зовсім небагато.

Ця брошура для тих, хто хоче отримати найпростіші дані про два можливих напрями інтеграції України. Вона не претендує на всеосяжність, а надає лише довідкову інформацію і відповіді на деякі питання, які найчастіше виникають у дискусіях громадян.

Зауважимо, що безпосередньо порівнювати підписання Угоди про асоціацію з ЄС і приєднання до Митного союзу – не зовсім коректно, оскільки це різні за рівнем і характером форми інтеграції. Однак, у контексті вибору допустимо порівнювати можливі європейський та євразійський напрями подальшого розвитку країни.

Усі дані, що наводяться в текстах, якщо не вказане інше, – станом на 2013р. У брошурі вміщено також результати соціологічних опитувань, проведених Центром Разумкова у грудні 2013р., лютому і березні 2014р. Також наводяться висловлювання учасників фокус-груп, проведених улітку 2013р. в Донецьку, Житомирі, Києві, Львові, Сімферополі та Харкові¹. Висловлювання даються без редакційних правок, мовою, якою розмовляв учасник.

Наприкінці брошури вміщено стислий словник термінів і скорочень, що використовуються в текстах.

Список джерел використаних даних, а також звіти про соціологічні дослідження і фокус-групи розміщені на сайті Центру Разумкова: <http://www.razumkov.org.ua>.

“...За время совместного единого сосуществования Украина превратилась в большое европейское государство, получив дополнительные территории, население, причём это и за счёт России, за счёт некоторых областей на западе. Советский Союз произвёл такие обмены и наградил Украину этими территориями.”

Президент РФ В.Путин, 4 сентября 2013г.

“Ми рішуче засуджуємо нічим не викликані порушення суверенітету та територіальної цілісності України Російською Федерацією. Ми закликаємо Російську Федерацію негайно відвести свої збройні сили до місць їх постійної дислокації – згідно з відповідними договорами.”

Заява глав держав і урядів ЄС, 7 березня 2014р.

¹ Фокус-групи – вид соціологічного дослідження; проводиться як дискусія між відібраними за певними показниками (вік, стать, освіта, рід занять і т.д.) учасниками; дозволяє виявити рівень поінформованості учасників про певні явища чи проблеми, причини та мотиви тих чи інших думок, позицій і прихильностей учасників, але не дозволяє проводити статистичний аналіз. Учасники фокус-груп можуть не називати свій точний вік або конкретне місце роботи.



ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Територія – 4,3 млн. кв. км

Населення – понад 500 млн. осіб

ВВП на душу населення – \$34 500

Середня тривалість життя – 79,7 років

Європейський Союз – економічне і політичне об'єднання 28 країн Європи¹. Історія формування ЄС сягає 1952р., коли шістьма країнами Європи було засноване *Європейське об'єднання вугілля і сталі*. Назва “Європейський Союз” запроваджена в 1993р.

За понад 60 років існування об'єднання пережило кілька “хвиль” розширення, в т.ч. за рахунок країн колишнього “соціалістичного табору” (з 2004р.).

Одночасно розширювалися повноваження наднаціональних органів ЄС, яким держави-учасниці *добровільно* передавали частину своїх національних повноважень.

Головні керівні органи ЄС:

- **Європейська рада** – вищий політичний орган ЄС; складається з глав держав і глав урядів держав-учасниць. Визначає основні політичні напрями і пріоритети діяльності ЄС. Рішення приймаються консенсусом. На цей час Раду очолює Х.Ван Ромпей (Бельгія).
- **Європейський парламент** (Європарламент) – законодавчий орган, який спільно з Радою ЄС ухвалює законодавчі акти. Створений в 1957р.; депутати обираються на п'ять років громадянами держав-учасниць на загальних прямих виборах (квота залежить від чисельності населення). Рішення приймаються більшістю голосів (простою або кваліфікованою). На цей час президентом Європарламенту є М.Шульц (Німеччина).
- **Рада ЄС** – орган, який спільно з Європарламентом виконує законодавчі функції; складається з галузевих (залежно від характеру питання, що розглядається) міністрів держав ЄС; приймає рішення одногослосно або кваліфікованою більшістю. Головують у Раді держави-учасниці (по черзі).
- **Європейська Комісія** – вищий виконавчий орган, складається з 28 комісарів (по одному від кожної держави). Президент і члени Комісії призначаються терміном на п'ять років – через шість місяців після виборів до Європарламенту. Президента Комісії обирає Європарламент за поданням Ради ЄС, члени Комісії обираються Радою ЄС кваліфікованою більшістю голосів. На цей час Комісію очолює Ж.М.Баррозу (Португалія).

Комісія готує проекти законодавчих актів, а після їх ухвалення Європарламентом і Радою ЄС – контролює їх виконання. Головні робочі мови: англійська, німецька, французька.

- **Європейський Суд** (Суд Європейських співтовариств) – вища судова інстанція. Заснований в 1952р.; розглядає справи з питань усіх правовідносин, що регулюються законодавством ЄС; звертатися до Суду можуть усі суб'єкти права: як юридичні, так і фізичні особи. До складу Суду належать 28 суддів (по одному від кожної держави ЄС). Засідання відбуваються в Люксембурзі.

Адміністративним центром ЄС є Брюссель (Бельгія), де працюють комісії Європарламенту, Рада ЄС, Європейська Комісія.

Бюджет ЄС – власні доходи та обов'язкові внески держав-учасниць (обсягом приблизно 1% національного ВВП)².

Офіційні мови – 24 (тобто до органів ЄС громадяни держав ЄС можуть звертатися рідною мовою).

З 28 держав-учасниць ЄС: 22 є учасницями **Шенгенської угоди**; 22 – **НАТО**; 18 – **зони євро** (тобто перейшли на єдину грошову одиницю – євро, запроваджену у 2002р.)³.

Країни-кандидати на членство в ЄС: Ісландія, Македонія, Чорногорія, Сербія, Туреччина.

Наміри приєднання офіційно заявили і визнані ЄС потенційними кандидатами: Албанія, Боснія і Герцеговина, Косово.

Для вступу до ЄС держава повинна:

- дотримуватися принципів верховенства права і демократії; забезпечувати конституційні права і свободи своїх громадян;
- досягти такого рівня економічного розвитку, за якого національна економіка здатна витримувати конкуренцію на ринку ЄС;
- визнавати загальні правила і стандарти ЄС, включно з його економічними та політичними цілями.

Як правило, питання про вступ країни до ЄС виноситься на загальнонаціональний референдум і його результати беруться до уваги керівництвом як самої країни, так і ЄС⁴. На референдум виноситься також питання про приєднання країни до зони євро.

Для приєднання до Шенгенської угоди держава повинна, зокрема:

- реформувати органи юстиції і правопорядку відповідно до стандартів ЄС;
- мінімізувати прояви корупції в органах державної влади⁵.

¹ Австрія, Бельгія, Болгарія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Литва, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція.

² Переважну частку власних доходів ЄС складають ввізні мита.

³ Не є учасницями Шенгенської угоди: Болгарія, Велика Британія, Ірландія, Кіпр, Румунія, Хорватія. Не належать до НАТО: Австрія, Ірландія, Кіпр, Мальта, Фінляндія, Швеція.

Не належать до зони євро: Болгарія, Велика Британія, Данія, Литва, Польща, Румунія, Угорщина, Хорватія, Чехія, Швеція.

⁴ Не проводили референдуму, вступаючи до ЄС, Болгарія, Велика Британія, Кіпр, Румунія.

⁵ Зокрема, Болгарія і Румунія не можуть приєднатися до Шенгенської угоди через те, що не забезпечили повною мірою виконання цих вимог.



МИТНИЙ СОЮЗ

Територія – понад 20 млн. кв. км

Населення – близько 170 млн. осіб

ВВП на душу населення: Росія – \$17 700;

Білорусь – \$15 900; Казахстан – \$13 900

Середня тривалість життя: Росія – 70,3;

Білорусь – 70,7; Казахстан – 68,7 років

Митний союз: ліквідація митних кордонів, мит і кількісних обмежень (квот) у торгівлі між державами-учасниками, а також запровадження єдиного митного тарифу (ввізного мита) для держав, що не є учасниками митного союзу.

Митний союз Росії, Білорусі і Казахстану – торговельно-економічне об'єднання названих країн, утворене в жовтні 2007р. в рамках Євразійського економічного співтовариства¹. Тому повна назва Митного союзу – *Митний союз Євразійського економічного співтовариства*. Діє з січня 2010р., у повному форматі – з липня 2011р. З початку 2012р. відбувається процес формування Єдиного економічного простору трьох держав. До 2015р. буде перетворений на *Євразійський економічний союз*.

Керівні органи:

- **Вища Євразійська економічна рада** (або Міждержавна рада Євразійського економічного Співтовариства) – вищий орган управління Митного союзу, має два рівні – глав держав і глав урядів. Рішення Ради приймаються консенсусом.
- **Євразійська економічна комісія** – головний регулюючий орган Митного союзу та Єдиного економічного простору трьох країн. Складається з Ради і Колегії Комісії. До Ради належать заступники глав урядів держав-учасниць (три особи, кожна з правом одного голосу). Рішення Ради приймаються консенсусом. Колегія Комісії складається з дев'яти осіб: від кожної держави-учасниці по три особи з одним голосом кожна. Рішення Колегії приймаються двома третинами голосів.

Рішення Комісії є обов'язковими для виконання на територіях держав-учасниць.

Голова Колегії Комісії – В.Христенко, призначений Рішенням Вищої Євразійської економічної ради 19 грудня 2011р. (до цього призначення – міністр промисловості і торгівлі РФ).

Місце розташування Комісії – Москва (Росія).

- **Суд Євразійського економічного співтовариства**. Утворений у 2010р., фактично розпочав діяльність 1 січня 2012р.² Розглядає справи винятково економічного характеру. Місце розташування – Мінськ (Білорусь).

Робоча мова всіх органів Митного союзу – російська.

На цей час у Митному союзі:

- створено єдину митну територію, запроваджено єдині митні тарифи та заходи нетарифного регулювання торгівлі;
- кошти, отримані від сплати ввізних мит, розподіляються в такій пропорції: Росія – 88%, Білорусь – 4,7%, Казахстан – 7,3%³;
- контроль над зовнішніми кордонами держав Митного союзу здійснюють національні митні служби;
- ухвалені документи, що визначають узгоджену (спільну) політику трьох держав у сферах енергетики, транспорту, конкуренції та ін.

Намір приєднання до Митного союзу офіційно оголосив Киргизстан у 2011р. Однак, лише у травні 2013р. підписано *Меморандум про поглиблення взаємодії між Євразійською економічною комісією і Республікою Киргизстан*. Передбачається, що країна зможе приєднатися до Євразійського економічного союзу (після завершення його формування). У вересні 2013р. про намір приєднання до Митного союзу заявила Вірменія.

До держав, що мають намір приєднання до Митного союзу, не висувається жодних вимог у сферах прав і свобод їх громадян, якості державного врядування, зниження рівня корупції тощо.

Установчі документи Митного союзу не передбачають поетапного або часткового приєднання – лише повноцінну участь через приєднання до всього без винятків масиву угод, що становлять його юридичну базу.

Усі країни-учасниці Митного союзу належать до Організації Договору про колективну безпеку (**ОДКБ**).

“Таможенная граница – это линия баррикад. Если вы с одной стороны баррикад, внутри единого экономического пространства – значит, вы получаете все ресурсы на основе добросовестной прямой конкуренции. Если вы с другой стороны баррикад – то вы естественно получаете все прелести современных рыночных отношений. И никуда от этого не деться.”

*С.Глазьев, советник Президента РФ,
26 апреля 2013г.*

¹ Перша (невдала) спроба створення Митного союзу була зроблена в 1995р.

Євразійське економічне співтовариство (ЄвразЕС) створене у 2000р. Держави-учасниці: Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Росія, Таджикистан (у 2008р. Узбекистан призупинив членство в ЄвразЕС); держави-спостерігачі: Вірменія, Молдова, Україна.

² У 2004-2011рр. функції суду ЄвразЕС (з січня 2011р. – з повноваженнями розгляду справ у рамках Митного союзу) виконував Економічний суд Співдружності Незалежних Держав (СНД).

³ Цифри округлені до першого знаку після коми. У такій самій пропорції формуються внески держав-учасниць до бюджету Євразійської економічної комісії.



УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Текст Угоди затверджений сторонами 30 березня 2012р.

*Підписання Угоди передбачалося в листопаді 2013р.,
однак українська сторона підписувати документ відмовилася.
21 березня 2014р. була підписана політична частина Угоди.
Економічну частину передбачається запровадити пізніше.*

Угода передбачає вихід відносин України та ЄС на більш високий рівень – від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції¹. Містить положення про створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ).

Угода створює передумови для майбутнього вступу України до ЄС, проте – не є ані його гарантією з боку ЄС, ані зобов'язанням з боку України.

Робота над Угодою тривала п'ять років – з березня 2007р. по березень 2012р. Угода є безстроковою, налічує близько 2 000 сторінок, складається з преамбули, семи частин, 43 доповнень і трьох протоколів.

Після підписання Угода має бути затверджена парламентом кожної держави ЄС (ратифікована). Зараз триває підготовка до запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Угода охоплює різні аспекти співпраці, зокрема:

- зближення України та ЄС на основі спільних цінностей, що означає наближення України до європейських стандартів у сфері права і внутрішніх справ, демократії і прав людини, боротьби з корупцією, роботи органів правосуддя (юстиції);
- розширену участь України у програмах ЄС; налагодження співпраці та кооперації в більш ніж 30 секторах економіки та соціальної сфери (промисловість, сільське господарство, енергетика, космос тощо);
- надання фінансового сприяння реформам в Україні.

Зона вільної торгівлі передбачає:

- вільну (без мит і кількісних обмежень) торгівлю товарами та послугами;
- спрощення режиму взаємних інвестицій і руху людей (в т.ч. робочої сили);
- наближення (приведення у відповідність) українських регуляторних норм у сфері економіки до відповідних стандартів ЄС (в т.ч. щодо безпеки продукції і захисту прав споживачів).

Загалом, ЗВТ повинна забезпечити поступову інтеграцію української економіки у внутрішній ринок ЄС і приєднання України до програм технологічного розвитку, які здійснюються ЄС.

¹ Попередня угода – Угода про партнерство і співробітництво України і ЄС – була підписана в 1994р. і набула чинності в 1998р. У практиці ЄС угоди про асоціацію найчастіше укладалися з метою підготовки асоційованої країни до вступу до ЄС. Подібні угоди укладаються також з неєвропейськими країнами, проте, вони мають іншу мету – надання цим країнам допомоги в їх розвитку.

Якщо Угоду про асоціацію з ЄС буде підписано...

Угода – юридично зобов'язуючий документ. Тому, підписавши Угоду, українська влада **буде зобов'язана** дотримуватися принципів, зафіксованих у ній. Зокрема, наступних.

- **Метою діяльності держави є реалізація прав людини**, створення сприятливих умов для розвитку та самореалізації всіх громадян і забезпечення їх безпеки.

- **Неефективна державна політика передбачає відставку** відповідальних за неї посадових осіб [чиновників].

- **Влада децентралізована і прозора, ефективно організована для розвитку держави, а не особистого збагачення тих, хто в ній працює.**

- **Діяльність чиновників регулюється законом**, адміністративні послуги є доступними і зручними для громадян і не створюють їм перешкод у реалізації прав.

- **Державні службовці сумлінно та віддано служать людям і державі**, їх відбір є прозорим і конкурсним на основі оцінки.

- **Місцеве самоврядування є дієвим** – ресурси громади залишаються в її руках, вона сама вирішує питання життєдіяльності на своїй території в межах, визначених законом.

- **Зменшується рівень корупції** – законодавство не створює лазівок для корупції, а всі виявлені корупційні діяння обов'язково караються, незалежно від впливовості суб'єкта їх вчинення.

- **Правоохоронні органи не втручаються у сферу особистого життя, кримінальне переслідування без реальних правових підстав є неможливим.**

- **Правосуддя – справедливе та доступне**, неухильно дотримується принципу верховенства права².

Прочитати повний текст Угоди українською мовою можна на сайті Верховної Ради України: <http://comeeuroint.rada.gov.ua/komevrint/doccatalog/document?id=56219>; російською мовою: <http://europa.com/ukraine/eu-ukraine-association-agreement>.

Допомога ЄС Україні на шляху до Угоди

На початку березня 2014р. Європейська Комісія оприлюднила план допомоги Україні. План передбачає, зокрема, такі заходи:

- **фінансова допомога Україні** обсягом \$15 млрд. (у т.ч. близько \$2 млрд. – безповоротна допомога та \$11 млрд. – у вигляді довгострокової позики);
- **одностороннє відкриття європейського ринку** для українських товарів, тобто повне або часткове скасування митних зборів для української аграрної, промислової та іншої продукції; за оцінками, це принесе українським виробникам додатково у вигляді валютної виручки до \$700 млн.;
- **модернізація газотранспортної системи України** та її пристосування до роботи в реверсному режимі (тобто, зворотної подачі газу) – для отримання газу через Словаччину;
- **прискорення пом'якшення візового режиму для громадян України**, зокрема – ліквідація віз для поїздок українців до країн ЄС на термін не більше 90 днів упродовж півроку;
- **надання технічної допомоги** в питаннях конституційної і судової реформ, удосконалення виборчого законодавства;
- **сприяння отриманню українською молоддю освіти у країнах ЄС** (передбачається, що доступ до європейської освіти, в т.ч. пільговий, отримають понад 11 тис. осіб);
- **сприяння Україні в пошуку, заморожуванні та поверненні до країни активів (грошей)**, що належать особам, винним у незаконному привласненні державних коштів.

² Більш докладно див. сайт Представництва ЄС в Україні. – http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/association_115x170_en.pdf.

ЧИ ПРАВДА, ЩО ...

... Угода про асоціацію не відповідає Конституції України, а органи, які створюються для виконання Угоди (зокрема, Рада асоціації та Комітет асоціації), мають наддержавний характер і перебирають на себе повноваження української держави, – що загрожує суверенітету та самостійності України?

Неправда.

Досить прочитати офіційний **висновок Міністерства юстиції України** від 7 серпня 2013р., у якому сказано:

- “Проект Угоди між Україною і Європейським Союзом та його державами-членами відповідає Конституції України, чинному законодавству та практиці реалізації договірних зобов’язань України”.
- “...Повноваження Ради не містять ознак наддержавних, оскільки не передбачають делегування суверенних повноважень міжнародному органу, рішення якого приймаються за згодою Сторін”.
- “Положення Угоди щодо створення та діяльності двосторонніх органів Асоціації відповідають Конституції України, чинному законодавству та практиці реалізації договірних зобов’язань України”.

Текст Висновку можна прочитати на офіційному сайті Міністерства юстиції: <http://www.minjust.gov.ua/news/43957>. До речі, на цьому ж сайті розміщений і текст Угоди.

... Для виконання Угоди про асоціацію з ЄС Україні потрібно \$160 млрд. допомоги?

Ні.

Таких обсягів допомоги не отримували навіть країни - кандидати на вступ до ЄС. Наприклад, Польща за 13 років підготовки до вступу використала менш ніж \$7,6 млрд. А допомога всім дев’яти країнам - нинішнім кандидатам на вступ до ЄС у 2007-2013рр. склала близько \$11,5 млрд.

Не слід плутати кошти, потрібні для виконання умов Угоди, та дійсно великі кошти, необхідні для докорінної модернізації країни, наприклад, за 10 років. Так, згадані \$160 млрд. – це не фантастика, а ціна подолання колосального технологічного відставання України, це інвестиції в майбутнє, в розвиток і добробут. Однак, нелогічно вимагати, щоб за твій розвиток платили інші. Головним джерелом цих інвестицій має бути український бізнес, який повинен нести повноцінну відповідальність за модернізацію країни.

Звичайно, для виконання умов Угоди потрібні і зовнішні позики, і чималі державні кошти. **І ці кошти знайдуться, якщо вирішити одну-єдину задачу – припинити розкрадати державний бюджет і країну в цілому.**



МЕМОРАНДУМ ПРО ПОГЛИБЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ УКРАЇНОЮ І ЄВРАЗІЙСЬКОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ КОМІСІЄЮ (ЄЕК)

*Підписаний у Мінську 31 травня 2013р.
Прем'єр-міністром М.Азаровим і главою ЄЕК В.Христенком*

Для України документ загалом передбачає:

- можливість мати представника при ЄЕК, який може бути присутнім на її засіданнях, однак, без права участі в ухваленні рішень і лише за запрошенням глави Комісії і згодою всіх її членів, а також може мати доступ до документів Комісії – за винятком конфіденційних;
- набуття Україною статусу спостерігача в Євразійському економічному союзі (після завершення його формування).

Водночас, Україна задекларувала наміри “дотримуватися принципів, зафіксованих у документах, що формують договірно-правову базу Митного союзу і Єдиного економічного простору та утримуватися від дій і заяв, спрямованих проти інтересів Митного союзу та Єдиного економічного простору”.

Згідно з текстом Меморандуму, він не є міжнародним договором і не створює прав і зобов'язань, що регулюються міжнародним правом.

На момент підписання Меморандуму погляди на нього керівництва Росії і України суттєво різнилися. Москва наполягала на тому, що статус спостерігача – це перший крок до членства в майбутньому Євразійському економічному союзі. Натомість Київ запевняв, що Меморандум жодним чином не суперечить процесу європейської інтеграції України.

Однак, уже невдовзі подальший розвиток подій і наступні міждержавні домовленості підтвердили, що саме вибір України між ЄС і Митним союзом визначає політичні, торговельно-економічні, гуманітарні та інші відносини між Києвом і Москвою.

Стало очевидним, що Україна може розраховувати на добросусідські відносини з РФ лише у випадку відмови від курсу на інтеграцію з ЄС та однозначного вибору на користь Митного союзу.

“...Статус наблюдателя, который мы планируем учесть при формировании договорно-правовой базы Евразийского экономического союза, будет предоставляться только тем странам, которые изъявили готовность и желание вступить в Евразийский экономический союз. В этом мы видим смысл статуса наблюдателя – как первый шаг к совместной работе по участию в общем интеграционном объединении.”

С.Глазьев, советник Президента РФ, 14 июня 2013г.

“Підписання Меморандуму про поглиблення взаємодії між Україною та Євразійською економічною комісією відповідає інтересам нашої країни і жодним чином не суперечить Угоді про асоціацію з Європейським Союзом.”

В.Янукович, Президент України, 18 червня 2013р.

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКІ УГОДИ (грудень 2013р.) І ПОТОЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ЇХ ВИКОНАННЯ

Менш ніж за місяць після відмови В.Януковича від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, 17 грудня 2013р. в Москві відбулося засідання Українсько-Російської міждержавної комісії. Під час засідання були досягнуті певні домовленості між президентами України і РФ, підписані 14 документів, для урядів обох країн сформульовано понад 30 доручень.

Найбільш важливими для Росії можна назвати рішення про підготовку до підписання Меморандуму про зближення технічних регламентів України та Митного союзу, а також угоди про заміну озброєнь і військової техніки Чорноморського флоту РФ.

Важливими для України були, насамперед, угоди про надання кредиту і зниження ціни на російський газ. Особливо відзначалася також перспектива спільного серійного виробництва (понад 100 одиниць) українських літаків Ан-124 “Руслан”.

“Что касается нашей готовности помочь Украине, то... мы исходим из того, что и тот кредит..., и снижение, хотя бы поэтапное и поквартальное цен на энергоносители связаны с необходимостью и желанием поддержать не какое-то конкретное правительство, а украинский народ. ... Мы намерены свои обязательства выполнять... Будем ли мы пересматривать наши договоренности по кредитам и по энергетике, если к власти придет оппозиция: не будем.”

В.Путин, Президент РФ, 28 января 2014г.

“...Если к власти придут евроинтеграторы,... то тогда возникает вопрос, а надо ли России оплачивать евроинтеграцию... Под вопросом должны быть и очередные транши различных денежных вливаний, и цена на газ, и прочие экономические вещи.”

М.Емельянов, заместитель главы фракции “Справедливая Россия” в Государственной Думе РФ, 28 января 2014г.

28 січня 2014р. на зустрічі з керівниками ЄС у Брюсселі В.Путін запевнив, що домовленості про кредит і зниження ціни на газ не будуть переглянуті навіть у разі приходу до влади опонентів Президента В.Януковича. Однак, зі зміною влади в Україні позиція російської сторони кардинально змінилася.

Зниження ціни на російський газ для України. У рамках Московських домовленостей газовий договір від 2009р. з ціною газу приблизно \$400 за 1 000 куб. м не переглядався. Він продовжує діяти. Був запроваджений лише так званий “ціновий коефіцієнт”, який повинен *переглядатися щокварталу за згодою російської сторони*. Іншими словами, якщо поведінка України влаштовує Росію – коефіцієнт діє і ціна буде нижчою. Якщо ні – ціна повертається до попереднього рівня.

Так і відбувається. 17 грудня 2013р. було підписано угоду про встановлення ціни газу на I квартал 2014р. обсягом \$268,5 за 1 000 куб. м.

27 лютого Парламент України затвердив новий склад уряду. 4 березня російська сторона заявила, що з 1 квітня Україна платитиме за російський газ попередню ціну. Привід – заборгованість у розрахунках за газ, у тому числі за 2013р.

“Фактически это значит, что Украина прекратила платить за газ. Это полностью противоречит положениям контракта и международной торговой практике. Мы со своей стороны всегда выполняли и будем выполнять наши контрактные обязательства. Но мы не можем поставлять газ бесплатно. Или Украина гасит задолженность и оплачивает текущие поставки, или появляется риск вернуться в ситуацию начала 2009г.”

А.Миллер, глава компании “Газпром”

Довідково: 1 січня 2009р. “Газпром” припинив постачання газу споживачам України через відсутність контракту на 2009р. 7 січня – Росія припинила постачання газу до Європи українською газотранспортною системою. У цій ситуації і був підписаний газовий контракт на кабальних для України умовах.

Російський кредит для України. Було прийнято рішення про надання Україні кредиту на комерційних умовах обсягом \$15 млрд. з резервів Уряду РФ і з Фонду національного добробуту. Першу частину кредиту – \$3 млрд. – Україна отримала в грудні 2013р. Надалі кредитування було призупинено.

Всупереч словам В.Путіна про те, що “Ми, на відміну від МВФ, жорстко на папері не позначили умов надання цього кредиту”, російська сторона дуже жорстко захистила свої інтереси.

“Этот заем предоставлен так, что у нас всегда будут возможности требовать у украинского правительства погашения этого займа и по самым жестким юридическим процедурам.”

*И.Шувалов, первый заместитель Председателя Правительства РФ,
23 декабря 2013г.*

Кредит надавався терміном лише на два роки та під 5% річних – тобто, вже у 2015р. Україна мала б повернути ті ж \$15 млрд. плюс \$750 млн.

Довідково: у 2012р. Україна отримувала іноземні кредити в середньому під 1,6% річних. Навіть МВФ надавав Україні кредити, по-перше, довгострокові, – на 5-10 років, по-друге, під кредитну ставку на рівні 3,5-4%.

Спільне виробництво Ан-124. Коли підписувалась угода про відновлення спільного виробництва українського літака, в Росії вже знали про майбутнє скорочення на 30-35% власних планів авіабудування. У січні 2014р. визначені п'ять пріоритетів виробництва авіатехніки, які фінансуватимуться державою. Ан-124 серед пріоритетів немає. Навпаки, планується фінансувати конкуруючий для українського літака проект – *Sukhoi Superjet 100*. Можна припустити, що Ан-124 чекає така ж сама доля, що й Ан-70.

Довідково: першу угоду про спільне серійне виробництво Ан-70 підписано прем'єр-міністрами України і РФ Л.Кучмою і В.Черномірдіним у 1993р. Передбачалося, що це дозволить створити близько 30 тис. висококваліфікованих робочих місць в Україні та понад 50 тис. – у Росії. З того часу змінювалися прем'єри обох країн, змінювалась угода, але літак так і не вийшов у серійне виробництво.

РОСІЯ – УКРАЇНА: ПРО БРАТЕРСТВО, СУВЕРЕНІТЕТ І ТЕРИТОРІАЛЬНУ ЦІЛІСНІСТЬ

– Договір про дружбу, співробітництво і
партнерство між Україною і Російською Федерацією
(підписаний 31 травня 1997р., затверджений парламентами обох країн)

“Стаття 3. “Високі Договірні Сторони будують відносини одна з одною на основі принципів взаємної поваги суверенної рівності, територіальної цілісності, непорушності кордонів, мирного врегулювання спорів, незастосування сили або загрози силою, включаючи економічні та інші способи тиску ... невтручання у внутрішні справи ...”

– Декларація про зміст
російсько-українського стратегічного партнерства
(підписана президентами України та РФ 12 липня 2012р.)

“Цілями стратегічного партнерства між Російською Федерацією і Україною є поглиблення двостороннього співробітництва на основі загальноновизнаних принципів міжнародного права, включаючи повагу державного суверенітету та незалежності, територіальної цілісності та непорушності кордонів ...”

– Звернення Президента РФ В.Путіна
до Ради Федерації РФ
від 1 березня 2014р.

“У зв’язку з екстраординарною ситуацією, що склалася на Україні, загрозою життю громадян Російської Федерації, наших співвітчизників, особового складу військового контингенту Збройних Сил РФ, що дислокується ... на території України, ... вношу ... звернення про використання Збройних Сил РФ на території України до нормалізації суспільно-політичної обстановки в цій країні.”

– Постанова Ради Федерації РФ
від 1 березня 2014р.

“Надати згоду Президенту Російської Федерації на використання
Збройних Сил РФ на території України...”

Постанова прийнята одностайно.

– Президент РФ В.Путін на зустрічі з представниками ЗМІ
в Ново-Огарьово, 4 березня 2014р.:

“... А якщо це революція ...? ... Тоді важко не погодитися з деякими нашими експертами, які вважають, що на цій території виникає нова держава. Так само, як це було після краху Російської імперії, після революції 1917р., виникає нова держава. А з цією державою і щодо цієї держави ми жодних зобов’язуючих документів не підписували.”

ЧИ Є ЕКОНОМІКА ГОЛОВНИМ ПИТАННЯМ ВИБОРУ: “ЄС ЧИ МИТНИЙ СОЮЗ”?

Дискусії навколо напряму інтеграції України зосереджуються, як правило, на питаннях економічних: виробництва, зовнішньої торгівлі, інвестицій, кредитів тощо. Підраховуються потенційні економічні вигоди і втрати, мільярди від “дешевого газу” або скасування мит, обчислюються відсотки зростання або спаду ВВП.

Безумовно, розвиток економіки потрібен, без економіки немає життя, а виробництво є фундаментом і запорукою розвитку, зростання добробуту та іншого позитиву. Але виробництво – лише одна із складових економіки. І старше покоління пам’ятає “виробництво заради виробництва”. У СРСР міць держави вимірювалася тоннами чавуну і сталі на душу населення, найвищими у світі темпами зростання ВВП. Але жити людям було дедалі скрутніше, аж поки дефіцитом стало все – від житла до продуктів харчування.

Отже, не все зводиться до зростання ВВП, темпів зростання виробництва. Принципове питання: в чиїх інтересах працює економіка? Хто користується її здобутками, всім тим національним доходом, який дає зростаюче виробництво? Все суспільство? Ті, хто працює, залежно від трудового внеску? Чи кілька десятків сімей, причетних до влади?

На кого і на що працює економіка в ЄС і в Митному союзі?

Найпростіше можна побачити це на прикладі розподілу доходів, порівнявши доходи 10% найбагатших сімей і 10% найбідніших. Чим менша різниця – тим справедливіше розподіляється національний дохід.

Однак, тут слід мати на увазі існування так званої “тіньової економіки” – тобто, тієї частини економіки, яка не відстежується офіційною статистикою, з якої не сплачуються жодні податки і яка не підпадає під жодне державне регулювання. Тіньова економіка є всюди. Проблема – в її масштабах.

“– Какого рода аргументы наиболее значимы для выбора между ЕС и ТС?

– Только экономические, а остальное все само по себе сложится.

– ...Если поднимется экономика, все остальное начнет тоже подниматься как замкнутая цепь, друг за другом.”

Сімферополь

“ЕС – это улучшение демократических институтов и права, снижение коррупции. И это даст результат позже. Но всегда интересно работать на перспективу. Получить потом нормальное государство, а не кратковременную выгоду.”

Донецк

За великими масштабами тіньової економіки завжди стоїть велика корупція.

Це зрозуміло – адже не можна приховати великі обсяги виробництва, торговельних оборудок, нарешті, прибутків, не маючи захисту в найвищих державних органах: контролюючих, податкових, правоохоронних тощо. Такий захист отримав у нас навіть власне ім'я – “кришування”. Про хабарі ми знали завжди, але тепер вивчили нове слово – “відкати”. Все це (і багато іншого, на що здатні корумповані чиновники та їх власний чи наблизений до них бізнес) якраз і визначає великі обсяги тіньової економіки, доходи від якої йдуть до кишень корупціонерів у владі і ділків у бізнесі.

Тим, хто працює, залишається решта: економіка, що працює “на світлі”, й великі податки – треба ж чимось наповнювати державний бюджет. Але, дивлячись на те, як влада розподіляє і використовує бюджетні кошти, маючи розбиті дороги, убогість шкіл і лікарень на тлі розкішного способу життя можновладців, люди не хочуть платити податки – і йдуть у “тінь”. Так **корупція і тіньова економіка відтворюють одна одну в дедалі більших масштабах, що загрожує вже перетворенням держави на обслугову кількох десятків сімей, громадян – на підданих, а праці – на панщину.**

Тепер, нарешті, подивимось на цифри, наведені в таблиці “*Корупція, тіньова економіка...*”. З них ясно видно: чим вищою є корупція – тим вищою частка тіньової економіки і тим більшою – реально

КОРУПЦІЯ, ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА І РОЗПОДІЛ ДОХОДІВ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄС І КРАЇНАХ МИТНОГО СОЮЗУ			
Країна	Корупція (місце в переліку зі 174 країн, чим нижче місце – тим гірша ситуація)	Тіньова економіка (% офіційного ВВП)	Нерівність у розподілі доходів (дохід 10% найбагатших до доходу 10% найбідніших, разів)
Данія	1	17	3-4 рази
Нідерланди	9	13	4-5 разів
Німеччина	13	15	5-7 разів
Велика Британія	17	12	немає даних
Франція	22	15	5-7 разів
Польща	41	26	4-5 разів
Білорусь	123	43	6 разів (достовірних оцінок реального положення немає)
Казахстан*	133	41	11/30 разів
Росія*	133	41	11/25-30 разів
Україна*	144	47	5/40 разів

* Друга цифра – оцінка, що враховує тіньові доходи.

оцінювана різниця в доходах згаданих вище 10% найбагатших і 10% найбідніших. Найнижчими ці показники є у країн ЄС, найвищими – України і країн Митного союзу.

Нещодавно одна казахстанська дослідниця написала так: “Казахстан не можна назвати бідною країною, просто всі її багатства виявилися недоступними для більшості громадян – 60% населення сьогодні живе в бідності, тоді як у руках невеликої групи олігархів зосереджені величезні національні ресурси”. Ці слова з повним правом можна віднести як до всіх країн Митного союзу, так і до України.

Офіційно Україна має досить пристойний показник різниці доходів, який виглядає навіть краще, ніж у скандинавських країнах, де, як говорив ще Микита Сергійович Хрущов: “Це у них у Швеції соціалізм”. Найбагатші 10%, порівняно з 10% найбідніших, отримують нібито лише у 5,2 разу більше. Навіть у Росії офіційний показник є удвічі вищим.

Але, якщо врахувати тіньові доходи, то реально різниця в Росії становить 25-30 разів, а в Україні – понад 40. У Казахстані – 30, але, за словами тієї ж дослідниці, якщо “копнути глибше”, можна “отримати більш суттєву різницю до 100 і більше разів”.

Доречно зауважити, що допустимою вважається різниця в доходах у 10 разів, критичною – у 15. Перехід цієї межі загрожує, *по-перше*, наростанням соціальної напруженості аж до заклику “грабувати награбоване” включно. *По-друге*, уповільненням економічного зростання, оскільки бідність обмежує попит, доступ до кредитів і також – доступ до якісної освіти (отже – до високої кваліфікації і, відповідно, високої оплати праці). У поєднанні все це стримує приплив інвестицій і гальмує економічний розвиток.

Найгіршим є те, що, за даними російських економістів, на 100 рублів приросту ВВП Росії в розрахунку на душу населення, бідні отримують приріст доходів у 5 рублів, а багаті – у 200. Різниця в 40 разів.

Отже, за збереження нинішнього рівня корупції у владі, розвиток економіки, зростання ВВП означатиме не стільки підвищення добробуту бідних, скільки поглиблення прірви між багатими та бідними. І це стосується і України, і країн Митного союзу.

Висновок випливає такий: головним питанням вибору між ЄС і Митним союзом є не економіка сама по собі, а те, якою вона буде. Такою, як сьогодні в Україні і країнах Митного союзу, або такою, як у країнах ЄС – де національний дохід розподіляється справедливо й різниця в доходах багатих і бідних не складає 40 разів. Де використання податків державою люди *бачать* у високому рівні соціального захисту всіх, хто його потребує, в якісних і безпечних дорогах, у безоплатній і якісній медицині та освіті (як, наприклад, у Швеції), нарешті – в чесній, відкритій і прозорій роботі всіх органів держави: від уряду й парламенту до поліції та судів.

Вигоди від Митного союзу – повторення “вигід” від Харківських угод?

Широко тиражуються підрахунки вигід для України в разі її приєднання до Митного союзу – понад \$12 млрд. на рік.

Подібні обіцянки ми вже чули, правда, йшлося про менші обсяги.

У квітні 2010р. після підписання Харківських угод представники української влади стверджували, що Україна отримає вигоди на суму \$4 млрд. щорічно. **У квітні 2010р. після підписання Харківських угод представники української влади стверджували, що Україна отримає вигоди на суму \$4 млрд. щорічно. Президент В.Янукович сказав, що “цей конкретний ресурс уже піде на соціальні потреби, на інвестиційні проекти, на розвиток Збройних Сил України”.** Минули майже чотири роки, за які цей “ресурс” мав би скласти \$16 млрд.

- Фінансування “соціальних потреб” відчутно не збільшилося (за винятком 2012 – року парламентських виборів, коли партії влади потрібні були голоси). Натомість, соціальні виплати пільговим категоріям громадян, передбачені законами України, поставлені в залежність від “можливостей бюджету” та скорочені. Таке рішення восени 2011р. спричинило масові виступи “афганців”, “чорнобильців”, шахтарів, студентів. Суди зобов’язали виплатити одним лише “чорнобильцям” майже 1,6 млрд. грн. Уряд пропонує визнати це “державним боргом” і “в межах можливостей бюджету” поетапно його виплачувати. Схоже, ці “етапи” будуть такими ж, як і повернення втрачених вкладів в “Ощадбанку” колишнього СРСР.
- За винятком надмірно затратних проектів до Євро-2012, значимі для технологічної модернізації вітчизняної економіки інвестиційні проекти фактично не виконувалися: грошей не знайшлося ні на будівництво терміналу для скрапленого газу (який, до речі, зменшив би залежність України від російського газу), ні на вчасну добудову єдиної в Україні онкологічної дитячої лікарні (Охматдит). Чи може дитячі лікарні – це не інвестиція у власне майбутнє?
- Збройні Сили вже у 2010р. недоотримали з бюджету 2 млрд. грн., у 2011-2012рр. – 2,7 млрд. І це при тому, що бюджетне фінансування ніколи не відповідало реальним потребам армії. А на 2013р. у бюджеті передбачено на 1,1 млрд. грн. менше, ніж у 2012р.

Отже, виникає питання: чи дійсно були вигоди від Харківських угод, і якщо так – то на які і чиї потреби вони були використані?

До речі, багато хто сподівається, що приєднання України до Митного союзу забезпечить і доступ до “дешевих енергоносіїв”, а отже – зумовить зниження тарифів на газ для населення. Такі ж сподівання були й після підписання Харківських угод, коли Україна отримала так звану “знижку” ціни на газ обсягом \$100 за 1 000 куб. м.

Чи знизилися тарифи? Ні. Вже з 1 серпня 2010р. для комунальних теплових підприємств і для переважної більшості населення ціна на газ зросла на 50% (!). Таким чином, **“знижки” ціни на російський газ перетворилися для населення у подвійне підвищення – зросли тарифи і на тепло, і на побутове використання газу.**

ВЛАДА І ЛЮДИ: ВЛАДА НАД ЛЮДЬМИ ЧИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ?

Відмінності між владою у країнах ЄС, з одного боку, в Україні і країнах Митного союзу – з іншого, можна перераховувати довго. Відзначимо лише окремі з них.

1. У країнах ЄС відкрита й чесна (хоч і жорстка) політична конкуренція, прозорі вибори за стабільними правилами гарантують постійне оновлення людей у владі (так званої політичної еліти) та запобігають узурпації влади будь-якою політичною силою або тим більше – однією особою.

У всіх країнах ЄС (і республіках, і конституційних монархіях) уряд призначається за результатами парламентських виборів, у більшості країн він має набагато більше можливостей і повноважень, ніж глава держави (президент або монарх), – але й більше відповідальності¹.

Якщо уряд не може впоратися з проблемами, особливо в період кризи, то негайно оголошуються позачергові парламентські вибори. Так, лише у 2011-2013рр. такі вибори відбулися в кожній третій країні ЄС².

У країнах Митного союзу вибори перетворені на інструмент, який забезпечує незмінюваність правлячої верхівки і збереження її політики.

Так, у Білорусі Президент О.Лукашенко перебуває при владі вже майже 20 років (вперше обраний в 1994р.), в Казахстані Президент Н.Назарбаєв – майже 24 роки (вперше обраний в 1990р.), в Росії вже 14 років головною особою у владі є В.Путін (на посадах Президента і Прем'єр-міністра)³. В Україні громадян переконували в тому, що Президенту В.Януковичу "альтернативи немає" і запевняли, що він буде обраний на наступний президентський термін.

У жодній країні ЄС неможливо законодавче закріплення практично довічного правління президента. У країнах Митного союзу це можливо. У 2004р. в Білорусі (за результатами референдуму, до речі) змінена Конституція – і О.Лукашенко може обиратися необмежену кількість разів, у 2007р. таку ж можливість забезпечив Н.Назарбаєву парламент Казахстану⁴.

У країнах Митного союзу перебування певних осіб упродовж десятків років біля керма влади називають *стабільністю*. Насправді – це узурпація влади, простіше кажучи – крадіжка влади у народу, у якого залишається одне лише право – раз на кілька років підтвердити правомочність перебування при владі тих осіб, які цю владу приватизували.

¹ До речі, мало хто знає, що, наприклад, у Німеччині, крім канцлера (прем'єр-міністра) Ангели Меркель, є і Президент – Йоахім Гаук.

² У Бельгії (червень 2010р.), Португалії (червень 2011р.), Іспанії (листопад 2011р.), Словенії (грудень 2011р.), Греції (червень 2012р.), Нідерландах (вересень 2012р.), Італії (лютий 2013р.), Болгарії (травень 2013р.), Чехії (жовтень 2013р.).

³ При цьому, у грудні 2008р. до Конституції РФ була завчасно внесена поправка, яка збільшує термін перебування на посту Президента РФ з 4 до 6 років. Таким чином, В.Путін обраний у 2012р. на шість років.

⁴ Більше того, на цей час заходить мова і про спадкову передачу влади: від діючих глав держав – до членів їх сімей. Так, можливим спадкоємцем Н.Назарбаєва, черговий термін президентства якого завершується у 2016р., називають його зятя Т.Кулібаєва. Підозри про спадкову передачу влади висловлювались і стосовно О.Лукашенка, що змусило його в березні 2013р. публічно заявити, що він не готує до президентської посади свого молодшого сина М.Лукашенка.

2. У країнах ЄС нарівні з державними органами влади діють органи місцевого самоврядування. Таким чином, влада не зосереджена в “центрі”, регіони і території наділені повноваженнями цього самого вирішувати місцеві проблеми та головне – мають для цього потрібні кошти.

Приклад. Швеція – унітарна держава з розвинутим місцевим самоврядуванням. До компетенції держави віднесені питання оборони, охорони громадського правопорядку, зайнятості, залізничного та авіасполучення, будівництва доріг національного рівня і деякі інші.

Все інше – в компетенції органів місцевого самоврядування. Вони формуються на двох рівнях – місцевому (муніципалітети) та регіональному. На рівні муніципалітетів вирішуються завдання освіти (за винятком вищої), соціальних послуг, планування та будівництва, забезпечення належних умов життя територіальної громади (транспорт, водопостачання, прибирання вулиць, утилізація відходів тощо). На рівні регіонів – насамперед, завдання медичного та культурного обслуговування, а також певних видів професійної освіти.

Головне джерело коштів на виконання цих завдань – податок на дохід фізичних осіб - членів територіальної громади. При цьому рішення про ставку податку приймають самі органи місцевого самоврядування, держава (“центр”) встановлює лише верхню й нижню межі цього податку. На цей час податок на дохід становить у середньому 30% і надходить у розпорядження муніципалітетів. На доходи, що перевищують певний рівень, встановлюється додатковий податок (20-25% суми перевищення), який надходить у розпорядження органів самоврядування регіонального рівня.

На потреби органів самоврядування йде також податок на майно (нерухомість), податок з продажів і ряд місцевих зборів. Державні субсидії мають винятково цільовий характер і надаються, *по-перше*, для вирівнювання доходів територіальних громад, *по-друге*, на виконання великих проектів на пайових умовах.

На відміну від країн ЄС, у країнах Митного союзу (як і в Україні) не лише зберігається, але й зміцнюється централізована “вертикаль влади”, яка практично знищує місцеве самоврядування. Це стосується навіть Росії, яка є федеративною державою, але всі більшість значимі питання вирішуються в Москві. Місцеве самоврядування в усіх країнах Митного союзу перебуває у стані постійних реформ, які, однак, не забезпечують головного – джерел коштів, права і можливості акумулювати податкові надходження та використовувати їх на потреби територіальної громади.

Фактично всі податки йдуть у “центр”, звідки розподіляються субсидії. В жодній країні Митного союзу (як і в Україні) забезпечення повноважень місцевого самоврядування власними коштами не перевищує 30%. Відповідно, багато територій, особливо сільських, позбавлені можливостей розвитку, а тому занепадають. Зникає соціальна інфраструктура – школи, лікарні, клуби, погіршується якість доріг й умов життя в цілому. Державні ж субсидії стають предметом політичного торгу або корупційних обороток.

3. У країнах ЄС витрати на державний апарат і державних службовців є відкритими, дуже жорстко контролюються й головне – оплата праці депутатів і чиновників – співвідносна з оплатою праці в інших сферах, а пільги, якщо такі є, – обґрунтовані й не викликають роздратування громадян.

Для порівняння. На цей час у Великій Британії обговорюється питання про підвищення зарплат депутатів парламенту. І що примітно – Незалежне товариство парламентських стандартів заявило, що підвищення зарплат чиновників – це суспільно важливий крок, і піти на нього можна лише після масштабних досліджень громадської думки. Ні про що подібне в країнах Митного союзу (як і в Україні) чути не доводилося.

І ще одне цікаве порівняння. У 2011р. оцінили (у гривнях) сукупні статки британських та українських міністрів. З'ясувалося, що особисті статки всіх міністрів Великої Британії складають у сукупності 788 млн. грн., а членів українського уряду – понад 2 млрд. грн., або у 2,5 разу більше.

У жодній країні ЄС посадові особи та депутати не мають таких привілеїв, як у країнах Митного союзу. Ніде в ЄС депутати парламентів не отримують житло безкоштовно у власність. Ніде їм не виплачується “матеріальна допомога”. Ніде пенсія колишнього посадовця чи депутата не відрізняється від пенсії вчительки або лікаря в десятки разів. Ніде немає спеціальних для чиновників і депутатів лікарень, санаторіїв і пансіонатів.

Жодна країна ЄС не утримує за рахунок платників податків такої кількості “державних” резиденцій, дач, мисливських будиночків, угідь і господарств, скільки їх є у посадових осіб і глав держав в Україні, Росії, Білорусі чи Казахстані. При цьому, у країнах ЄС інформація про всі державні резиденції є відкритою. В Україні і країнах Митного союзу вона утаємничена, і тому завжди говорять про “офіційні” дані та неофіційні підрахунки⁵. Тут на “державних дачах” живуть не тільки діючі посадові особи, але й колишні. Так, в Україні – це колишні президенти, колишні голови парламенту, колишні міністри...

4. У країнах ЄС причетність людей до влади або до її обслуговування не забезпечує їх виняткового становища. Ніде в ЄС немає “мажорів”, ніде “спецномер” на автомобілі, посвідчення не те що депутата, а його шостого помічника не є дозволом на безкарне порушення не тільки етичних норм і правил, але й закону. *По-перше*, тому що там немає “спецномерів”, сирен і “мигалок” та й немає практики прокладати собі шлях “корочками”.

По-друге, ставлення до представників влади з боку преси і громадськості – значно прискіпливіше, ніж до звичайних громадян.

⁵ Так, у Польщі – 6 державних резиденцій, у Франції – 4, у Фінляндії – 3, в Латвії – одна. У Президента України – були чи то 11, чи то 14 резиденцій, у Президента Росії: за офіційними даними – 4, за неофіційними – до 20, у Президента Білорусі: за офіційними даними – 3, неофіційними – близько 10.

Усі ці резиденції вимагають грошей на утримання. У 2012р. на ремонт державних резиденцій в Україні було витрачено \$49 млн. (близько 400 млн. грн.) – у 27 разів більше, ніж на аналогічні цілі в Польщі.

Будь-який найменший їх проступок може призвести до втрати довіри, а разом з тим і посади. Нікого не дивують повідомлення про притягнення до відповідальності не лише міністрів, але й коронованих осіб. Недавній приклад: у Бельгії 52-річний принц Лоран позбувся прав за перевищення швидкості. Дещо раніше в Німеччині міністр оборони, один з найбільш впливових на той час політиків, подав у відставку через звинувачення у плагіаті під час підготовки своєї дисертації, а згодом він був позбавлений і ступеня доктора наук.

І останнє – про безпосереднє спілкування громадян з владою. Воно відбувається як мінімум тоді, коли громадяни потребують так званих адміністративних послуг – отримання будь-якої довідки, дозволу, паспорта, ліцензії і т.д. Громадяни країн ЄС можуть отримати все це, не зустрічаючись з чиновником, поштою, в тому числі електронною. Можуть – у відповідній установі, де вони не побачать ані черг під зачиненими дверима, ані самих дверей, – як правило, такі установи мають скляні перегородки, що забезпечує прозорість їх роботи у прямому значенні слова.

У країнах Митного союзу (як і в Україні) в подібних установах – черги, брак інформації, паперова тяганина, відверта брутальність чиновників і відкрите чи погано приховане вимагання хабара. ***Тут людина, яка потребує послуг, поставлена в ситуацію прохача, а не клієнта, який завжди правий. Вона змушена просити те, що їй належить за законом, а чиновнику – слід виконувати за його посадовими обов'язками.***

Підсумовуючи. Якщо ми хочемо мати таку ж владу, як у країнах Митного союзу, можемо сміливо підтримувати вступ до нього. Це правда, що Митний союз не висуває до України жодних вимог стосовно демократії, верховенства права, прав і свобод людини. Він і не може їх висувати, оскільки в його державах-учасницях ситуація з цими міжнародними нормами і стандартами є дуже проблематичною. І влада цих держав нічого змінювати не хоче, оскільки цю ситуацію створила сама, і вона її влаштовує.

Якщо Україна підпише Угоду про асоціацію з ЄС – влада не стане кращою вже завтра. Але з'являться юридичні зобов'язання перед ЄС. І буде (і є) наша воля до змін на краще. І якщо з одного боку – вплив ЄС, а з іншого – нас самих, то влада буде змушена діяти й поводитися за європейськими правилами. Бути владою не над нами, а для нас.

“ЄС – это улучшение демократических институтов и права. Снижение коррупции. И это даст результат позже. Но всегда интересно работать на перспективу. Получить потом нормальное государство, а не кратковременную выгоду.”

Донецьк

“Там есть доверие к государству. Там есть социальная защищенность. Житель ЕС знает, что если он преступил закон – его накажут, если заболел – его вылечат, если проблемы – то ему помогут.”

Сімферополь

ЦІНА ПРАЦІ: ДОБРОБУТ СІМ'Ї, БАГАТСТВО КРАЇНИ, ЯКІСТЬ ЖИТТЯ

Праця – джерело добробуту людини, родини, країни. Так має бути.

У країнах ЄС праця цінується, кваліфікована праця – цінується високо. Тут наявність у людини роботи, навіть з мінімальною оплатою праці, – це гарантія певного достатку її родини, захист від бідності і злиденності. У 21 з 28 країн ЄС мінімальна зарплата встановлюється державою на рівні, який перевищує прожитковий мінімум і дозволяє сім'ї людини, яка працює повний день, не виживати, а жити, хоч і скромно.

Що стосується Митного союзу, то в Казахстані (як і в Україні), мінімальна зарплата дорівнює прожитковому мінімуму працездатної особи; в Білорусі – перевищує його на 31%; у Росії – є нижчою від прожиткового мінімуму. При цьому, в усіх цих країнах прожитковий мінімум є штучно заниженим, а в Росії (як і в Україні) мінімальна зарплата оподатковується (після чого автоматично стає нижчою за прожитковий мінімум), чого немає практично в жодній країні ЄС.

У країнах ЄС наявність у людини освіти і кваліфікації – гарантія хорошої роботи й високої оплати праці. Зарплата лікаря, вчителя є цілком порівнянною із зарплатами депутатів і вищих державних чиновників. Так, зарплата депутата парламенту Великої Британії – 66 тис. фунтів стерлінгів на рік, а зарплата лікаря загальної практики – 100 тис., директора школи – 75 тис., старшого офіцера британської армії – майже 82 тис.

У країнах Митного союзу (як і в Україні) наявність освіти і високої кваліфікації – аж ніяк не гарантія гідного життя. Навіть навпаки: висококваліфіковані фахівці – лікарі, вчителі, викладачі, наукові працівники і працівники культури, отримують найнижчі зарплати.

Тому, на відміну від переважної більшості країн ЄС, у країнах Митного союзу (як і в Україні), наявність роботи – не тільки не гарантує достаток, але й не захищає від бідності. Тут існує і дедалі поширюється явище, що отримало назву **“бідність працюючих”**. Так, у Росії 52% бідних сімей – це сім'ї працюючих. Російські дослідники визнають “Росія – єдина з розвинутих країн, де основну масу бідних становлять люди, які працюють”.

Далі. На що вистачає доходу середньостатистичної сім'ї в ЄС, Україні та Росії? Якщо подивитися на таблицю *“Структура витрат...”*, то можна побачити, що в Україні та Росії доходів вистачає, насамперед, на харчування та обов'язкові платежі – оплату житла, енергоносіїв, транспорту і зв'язку. Українська родина витрачає на це 65% доходу, російська – 61%, європейська – дещо більше половини (52%) доходу.

**Структура витрат
середньостатистичної родини
в ЄС, Росії та Україні,
% сукупного доходу родини**

Вид витрат	ЄС	Росія	Україна
Продукти харчування	13	30	39
Алкогольні напої, тютюнові вироби	4	3	8
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	22	11	12
Транспорт	14	16	12
Зв'язок	3	4	2
Предмети домашнього вжитку, побутова техніка, поточне утримання житла	6	7	4
Медичні послуги	3	4	5
Освіта	1	1	1
Одяг і взуття	6	10	7
Відпочинок та культура, ресторани та готелі	18	10	6
Різні товари та послуги	11	6	3

Іншими словами – якщо українська сім'я може дозволити собі витратити на відпочинок і придбання товарів і послуг не першої необхідності лише 9% доходу, російська – 16%, то європейська сім'я – майже третину (29%) доходу.

Рівень доходів значною мірою визначає якість життя людини й суспільства. Його найбільш загальним показником є середня тривалість життя¹. У країнах ЄС цей показник дорівнює майже 80 рокам, у країнах Митного союзу – від 69 років у Казахстані (як і в Україні) до майже 71 року в Білорусі. Отже, різниця між країнами ЄС і країнами Митного союзу – майже 10 років життя.

Дуже часто мізерну оплату праці в пострадянських країнах пояснюють її низькою продуктивністю. Це не так. Принаймні, стосовно України: впродовж 1990-2000рр. ВВП країни зменшився у 2,5 разу, продуктивність праці – в півтора, а реальна зарплата – вчетверо. **Неважко побачити, що в 1990 роки праця була просто свідомо знецінена в інтересах нових власників-роботодавців. Надалі і в Україні, і в Росії, і в інших країнах Митного союзу відбулося зрощення влади й бізнесу, були побудовані економіки, що працюють в інтересах великого капіталу і можновладців. Тому – лише орієнтація на економіку таку, як у ЄС, де цінують і шанують працю, дасть можливість досягти добробуту кожної окремої родини і суспільства в цілому.**

“Самое позитивное то, что люди, хотя и много работают, получают за это действительно много денег.”

“Там если человек работает, то ему обеспечен минимум, пусть самый необходимый. А у нас...”

“Если украинец работает, то это не значит, что он зарабатывает.”

Житомир

¹ Точніше, “очікувана тривалість життя при народженні” – показник, що має складну формулу розрахунку, але досить точно відбиває рівень соціально-демографічного розвитку країн. Розраховується для 194 країн ООН.

ЧИ ПРАВДА, ЩО ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ...

...втручається у внутрішні справи України, висуваючи до неї свої вимоги?

Вимоги до України ЄС, дійсно, висуває – як і до будь-якої країни, яка заявила намір про приєднання.

Але, *по-перше*, Україна сама заявила наміри інтеграції в ЄС, добровільно підписала спільні з ЄС документи. А отже – їй належить виконувати взяті на себе зобов'язання.

По-друге, ЄС жодним чином не втручається й не вказує Україні, хто повинен бути обраний президентом або кого слід обрати до парламенту, яка мова має бути державною, яка церква є канонічною, як називати Другу світову війну або кого вважати героями.

По-третє, не слід плутати вимоги ЄС і вимоги, наприклад, Міжнародного валютного фонду, який є кредитором України та, як будь-який кредитор, намагається забезпечити платоспроможність позичальника й тим самим – повернення своїх грошей, у т.ч. вимагаючи від уряду, який взяв кредит, знизити витрати на “проїдання” (підвищити ціни на енергоносії, збільшити пенсійний вік і трудовий стаж і т.д.).

І, нарешті, останнє й найважливіше – вимоги ЄС до України відповідають вимогам українського суспільства до влади: боротьба з корупцією, реальне забезпечення прав і свобод громадян, утвердження справедливого правосуддя, запровадження європейських норм відносин між державою і суспільством, між людиною і державою, між державою і бізнесом, між роботодавцем і найманим працівником. Хто сьогодні не погодиться з такими вимогами?

“Они говорят, что у нас плохое судочинство. Оно действительно плохое! Мы сами не верим в справедливость наших судов. Эти требования ЕС к Украине помогают решить мои личные проблемы в Украине.”

Житомир

...перебуває в глибокій кризі і “розвалюється”?

Розмови про “розпад” ЄС дуже нагадують часи СРСР, коли більш ніж 70 років ішлося про “загнивання Заходу”. За понад 60 років свого існування ЄС пережив не одну кризу – це не лише не похитнуло його стійкості, а й ставало поштовхом для розвитку на новому рівні. За цей час з ЄС не вийшла жодна країна, проте існує черга на приєднання до нього.

Дійсно, під час нинішньої кризи підтримка ЄС громадянами країн-учасниць дещо знизилася (за винятком Чехії, де вона зросла) – в середньому на 15%: від 19% у Франції до 1% в Польщі. Лише у Великій Британії частки тих, хто підтримує членство країни в ЄС, і тих, хто його не підтримує, зрівнялися – по 46%. У зоні євро більшість громадян підтримують цю грошову одиницю, навіть у Греції підтримка євро становить 69%.

Незважаючи на кризу, 1 липня 2013р. до ЄС приєдналася Хорватія, а з 1 січня 2014р. до зони євро приєдналася Латвія. І, незважаючи на кризу, рівень життя та соціального захисту, навіть у так званих “бідних” країнах ЄС залишається вищим, ніж у країнах Митного союзу.

А найкращий аргумент на користь позитивних перспектив ЄС – прагнення так званих “еліт” (можновладців, бізнесменів) як України, так і країн Митного союзу для себе все робити в Європі: навчати дітей, лікуватися, відпочивати, зберігати там свої капітали, мати там квартири, будинки, маєтки. Навряд чи вони б робили це, якби ЄС “розвалювався”.

“Для чого нам лізти в Євросоюз, який практично розвалений...?”

Львів

“Євросоюз уже розваливається потихоньку...”

Київ

...це чуже українцям бездуховне співтовариство, де втрачені “традиційні цінності”?

Духовність важко виміряти статистикою або якимись матеріальними речами.

Але що є прояви “духовності”: беззаконня, несправедливий суд, корупція, неповага один до одного?

Або повага до прав і свобод іншого, дотримання закону всіма без винятку, висока ціна людської праці? Чи є цінністю впевненість у завтрашньому дні? А впевненість у тому, що правоохоронець неодмінно допоможе, суд – відновить порушене право, чиновник – виконає покладені функції, виробник ніколи не буде виробляти шкідливий для здоров’я продукт... Звичайна ввічливість, нарешті.

Уся “бездуховність” ЄС зводиться його противниками, як правило, до посягання на підвалини сім’ї через одностатеві шлюби, так звану ювенальну юстицію (правосуддя для неповнолітніх) і статеve виховання дітей та молоді.

Усі ці речі не стосуються власне ЄС.

З 28 країн ЄС одностатеві шлюби офіційно визнані у восьми. Кожна держава самостійно й добровільно приймає рішення про визнання або невизнання таких шлюбів. Ніхто, нікого й ніде не примушує укладати такі шлюби. Так само, як не примушує запроваджувати статеve виховання “з ясельного віку”.

Що стосується ювенальної юстиції, то йдеться не про заперечення прав батьків, а про захист дітей від свавілля (жорстокості) батьків у “неблагополучних” родин. Як у нас, на жаль, є. А закони про захист неповнолітніх слід навчитися правильно і писати, і застосовувати. У країнах ЄС вчать це робити.

“У нас разная шкала ценностей по сравнению с Европой ... У нас всегда была такая ценность, как семья. Допустим, в Европе таких ценностей нет. Отношение к детям, та же ювенальная юстиция, которую сейчас пытаются внедрить в наших странах... И когда эти вот браки однополые, то разрешают усыновлять детей, и эти ценности у них теряются.”

Харків

ЧИ ПРАВДА, ЩО В РАЗІ ПІДПИСАННЯ УКРАЇНОЮ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС ...

...виробництво в Україні скоротиться, не витримавши конкуренції з європейськими товарами, економіка буде знищена, збільшиться безробіття і т.ін.?

На деякий час, дійсно, може збільшитися безробіття.

Але, якщо одночасно з відкриттям ринку запровадити, нарешті, нормальні, прийняті в ЄС правила дрібного та середнього бізнесу (нормальні податки, нормальні закони, що регулюють відкриття / закриття підприємств), забезпечити нормальне кредитування дрібного підприємництва, то ці явища будуть нетривалими.

Приклад. У 1990-94рр. ВВП Естонії скоротився на 36%. Найбільших втрат (як і в Україні) зазнали підприємства важкої промисловості, створені в радянські часи й дуже залежні від розриву колишніх коопераційних зв'язків. Однак спад швидко припинився завдяки створенню нових підприємств і нових видів економічної діяльності – насамперед, у сфері електронної індустрії та інформаційно-комунікаційних технологій, біо-технологій, сфері послуг. За 10 років підготовки Естонії до вступу в ЄС та адаптації до умов його ринку частка енергетики в її промисловому виробництві скоротилася з майже 14% до 6%, хімічної промисловості – з 8% до 5%, харчової – з 29% до 15 %, добувної – з майже 5% до 3%. Але водночас частка машинобудування зросла з 9% до 17%, експортно орієнтованої деревообробної промисловості – з 7% до 15%. Сектор послуг, що становив у 1990р. лише 34% ВВП, у 2003р. дорівнював уже 65%.

Сьогодні Естонія належить до групи розвинутих країн, має найменший серед країн ЄС державний борг і навіть профіцит (надлишок) державного бюджету. За рівнем розвитку інформаційних технологій вона увійшла до групи світових лідерів, випереджаючи такі країни, як Німеччина і Франція. Мало хто знає, що одна з найбільш відомих у світі технологічних інновацій – система *SKYPE* (скайп) є естонським продуктом.

“...Задавят нашу економику, забросают нас своей продукцией.”

Київ

“...Импорт в стране будет превышать экспорт, будет падение нашего производства, закрытие многих производств, повышение безработицы.”

Харків

**...від України вимагатимуть розташування на її території
військових баз ЄС і їй доведеться вступити до НАТО?**

Ні. По-перше, у ЄС немає власних чи спільних збройних сил і немає жодної військової бази ні в Європі, ні за її межами. Шанси на те, що перша військова база ЄС з'явиться на території України, – нульові.

По-друге, ЄС і НАТО – два окремі самостійні об'єднання. Шість держав-членів ЄС не є членами НАТО і ніхто не вимагає їх вступу до цієї організації.

По-третє, відносини України з ЄС жодним чином не пов'язані з її відносинами з НАТО. Жодних планів розташування на території України військових баз НАТО немає.

“Я... думаю, що якщо ми зараз будемо асоційовані члени, то напевно Україну примусять вступити в НАТО. То так само дуже неприємно.”

Львів

“Никто не собирается при вступлении в ЕС развивать Украину как государство... Украину будут эксплуатировать и высасывать. А во что это выльется? Сейчас они пытаются пихать свои полигоны в Старый Крым, Ай-Петри и Долгоруковскую... Они уже там на низком старте стоят, чтоб воткнуть нам свои базы.”

Сімферополь

...Україну перетворюють на ринок збуту неякісної та навіть шкідливої продукції, звалище небезпечних відходів, у т.ч. радіоактивних, а європейські компанії будуть відкривати на її території “брудні” підприємства?

Ні. *По-перше*, навряд чи країни ЄС почнуть виробляти непотріб спеціально для України. Власти держав ЄС дуже ретельно контролюють якість товарів, вироблених на їх території. Безпека продукції для людини та довкілля за значимістю прирівняна до національної безпеки кожної країни ЄС.

По-друге, Угода про асоціацію вимагає від України запровадження європейських норм енергетичної та екологічної безпеки, значно жорсткіших, ніж ті, що діють зараз в Україні і країнах Митного союзу. Це стосується і поводження з радіоактивними відходами. Навіть здоровий глузд підказує, що ЄС не потрібно мати на своїх кордонах небезпечне “радіоактивне звалище”, яке може завдати непоправної шкоди не лише Україні, але й сусіднім країнам. У Європі добре пам'ятають Чорнобиль.

Крім того, відпрацьоване ядерне паливо сьогодні – дуже цінний ресурс, оскільки є перспектива його використання в ядерних реакторах нового покоління. Тому країни, що мають АЕС, зберігають це паливо у себе (натомість Україна вивозить його до Росії і сплачує досить великі гроші як за вивезення, так і за його зберігання в російських сховищах).

Доречно зазначити, що асоціація з ЄС дає можливість отримати на вигідних умовах кошти ЄС для досягнення більшого ступеня ядерної безпеки в Україні.

По-третє, що стосується “брудних” підприємств, то все навпаки. Як сказано вище, екологічні стандарти ЄС – набагато жорсткіші, ніж в Україні і країнах Митного союзу. Угода про асоціацію вимагає від України запровадження цих стандартів на українській території – і не лише екологічних, але й стандартів умов праці. Україна повинна внести

до національного законодавства понад 30 екологічних документів ЄС – і, природно, забезпечити їх виконання. В такому випадку на нашій території не буде не тільки європейських, але й наших власних “брудних” підприємств, “брудних” умов праці і “брудної”, неякісної продукції.

До речі, приєднання до Митного союзу жодних змін в екологічних нормативах або умовах праці не передбачає і не вимагає.

“Украина для ЕС – рынок сбыта низкопробной и запрещенной к реализации продукции, которая стандарты не проходит.”

Харків

“Я боюся, що [інтеграція до ЄС] Україну може зробити просто-напросто могильником для відходів.”

Львів

“...Только хуже станет. Однозначно они будут свозить нам свои отходы. Они у нас будут открывать все свои “грязные” предприятия.”

Київ

...доведеться перекладати всі залізничні колії в Україні (понад 30 тис. км), оскільки їх ширина не відповідає європейському стандарту?

Ні. Таких вимог ніхто до України не висуває. Фінляндія є членом ЄС з 1995р., Естонія, Латвія і Литва – з 2004р., але вони мають таку ж ширину залізничної колії, як і Україна, і перекладати свої залізничні колії вони не збираються.

...Україні доведеться вирощувати і використовувати так звані генетично модифіковані організми (ГМО)?

Ні. Саме зараз Європейська Комісія працює над правилами, які дозволять країнам ЄС, не порушуючи норм вільної торгівлі, забороняти на своїх територіях вирощування та використання модифікованих сільськогосподарських культур. У ЄС такими культурами зайнято лише 1% сільгоспугідь (переважно в Іспанії). Багато країн ЄС вже заборонили закупівлю та/або вирощування на своїх територіях деяких ГМО-культур.

Отже, ЄС зацікавлений в закупівлі саме екологічно чистої сільгосп-продукції. Україна, за умови розумної аграрної політики та запровадження сільськогосподарських кооперативів, могла б стати крупним постачальником такої продукції, забезпечивши тим самим жителів українського села - власників земельних паїв і присадибних ділянок постійним джерелом доходу.

Доречно зауважити, що в ЄврАзЕС (у рамках якого і створений Митний союз) виконується міждержавна цільова програма “Інноваційні біотехнології”, одне із завдань якої: “забезпечення народного господарства держав-членів ... молекулярно-генетичними технологіями створення трансгенних рослин”. Зокрема, в рамках цієї програми навесні 2013р. в Мінську на спеціальному полігоні було висаджено трансгенну картоплю.

ЧИ ПРАВДА, ЩО МИТНИЙ СОЮЗ...

...на відміну від ЄС, жодних політичних умов до України не висуває?

Це правда, але не вся.

Митний союз не висуває до України жодних вимог стосовно розвитку демократії, побудови правової держави, утвердження справедливого правосуддя, безумовного дотримання прав і свобод громадян, боротьби з корупцією. **Власне, він і не може висувати такі вимоги, оскільки країни, що до нього належать, самі не відповідають цим вимогам, а їх власті не мають наміру нічого змінювати, оскільки саме такий стан справ їх цілком влаштовує.**

Водночас до українського керівництва висуваються дуже жорсткі вимоги відмови від європейського курсу інтеграції, виходу з Європейського енергетичного співтовариства, відмови від поставок газу з Європи, фактичної відмови від самостійної гуманітарної політики, від захисту власного інформаційного простору тощо.

Про інші вимоги громадськість може й не знати, оскільки переговори з лідером Митного союзу – Росією, традиційно ведуться в закритому режимі. Виразний приклад – Харківські угоди. Про їх підготовку не знали не лише громадяни України, але й багато українських парламентарів і членів Уряду.

“Они [Таможенный союз] готовы принять к себе Украину в любом состоянии.”

Житомир

“Простая формальность: подписал и вступил.”

Сімферополь

“Попасть туда перспектив больше. А как насчет честного сотрудничества – сомнительно. Можем войти “здесь и сейчас” в Таможенный союз, но выход оттуда затруднен...”

Київ

...на відміну від ЄС, має стабільну економічну ситуацію?

Не зовсім так.

Економіка, побудована переважно на експорті сировини (а саме такими є економіки Росії і Казахстану) не може бути стабільною за визначенням, оскільки вона є дуже залежною від коливань попиту і світових цін. Коли стверджують, що ЄС залежить від російських енергоносіїв, то слід визнати й те, що російська економіка тією ж мірою залежна від ЄС. У 2013р. прогнози збільшення ВВП Росії неодноразово знижувалися. Серед причин – слабке зростання економік єврозони, країни якої є головними споживачами російських енергоносіїв.

Це визнає і російське керівництво. Так, у грудні 2012р. в Посланні до Федеральних Зборів **Президент В.Путін заявив:** “Нас не може влаштовувати нинішня ситуація, коли російський бюджет і соціальна сфера фактично перебувають у заручниках фінансових і сировинних ринків інших країн. **Однобічна сировинна економіка... не просто вразлива до зовнішніх шоків. Головне, вона не забезпечує розвиток і затребуваність людського потенціалу, не здатна дати більшій частині нашого народу можливість знайти застосування своїм силам, талантам, праці, освіті, а отже, за визначенням, породжує нерівність. І, нарешті, резерви сировинної економіки вичерпані,** тоді як інтереси Росії вимагають щорічного зростання не менш ніж 5-6% ВВП впродовж найближчого десятиліття”.

Краще не скажеш. До речі, за підсумками 2013р., зростання ВВП Росії склало лише 1,3%.

Що стосується перспектив, то є кілька показників, які найкраще їх характеризують. Насамперед, це обсяг інвестицій, простіше кажучи – капіталу, який вкладається в розвиток економіки. Інвестиції приходять туди, де найменше ризиків і, відповідно, більше впевненості в тому, що вкладені гроші принесуть прибуток. І навпаки – якщо ризики є високими, якщо впевненості в позитивних перспективах немає, то навіть національний капітал “втікає” із країни, виводиться і вивозиться з неї.

У 2012р. вплив капіталу з Росії склав \$55 млрд., у 2013р. – близько \$63 млрд. З іншого боку, наприкінці 2013р. Агентство стратегічних ініціатив при Президенті РФ дійшло висновку, що Росія не є привабливою для інвесторів-промисловців: у Росії, порівняно з більшістю розвинутих країн, податки є вищими, транспорт, електроенергія, кредити – дорожчими. До цього слід додати “корупційний податок” – хабарі й так звані “відкати”, що їх змушені платити інвестори за отримання різних дозволів, погоджень, державних замовлень тощо. У результаті, навіть дешевизна робочої сили не перекидає надлишкових витрат інвесторів.

У 2012р. відзначено прискорену “втечу капіталу” з Казахстану (близько \$10 млрд.), яка продовжилась і в 2013р., та стала однією з причин різкого знецінення (майже на 20% відносно долара) казахстанської грошової одиниці – тенге, яке сталося на початку лютого 2014р.

При цьому, капітали з Росії і Казахстану виводяться переважно в європейські та інші країни. Така ситуація свідчить про недовіру російських і казахстанських підприємців до власних держав, про їх сумніви в перспективах стабільного економічного зростання країн і, зокрема, в перспективах Митного союзу.

“У Таможенного союза неограниченные залежи полезных ископаемых... неограниченные ресурсы.

А ЕС уже начинает засаживать рапсом поля, использовать искусственные виды топлива, они уже погибаются.”

Київ

ЧИ ПРАВДА, ЩО У ВИПАДКУ ПРИЄДНАННЯ ДО МИТНОГО СОЮЗУ УКРАЇНА...

...отримає доступ до дешевих ресурсів, зокрема газу?

Зовсім не обов'язково.

Жоден документ Митного союзу не передбачає особливого порядку встановлення ціни на газ для країн-учасниць цього союзу.

“Інтеграційна знижка” на газ для Білорусі жодним чином не пов'язана з її членством у Митному союзі. “Газпром” істотно (і лише до 2014р.) знизив для неї ціну на газ тільки тому, що отримав у повну власність білоруську ГТС (“Белтрансгаз”).

Казахстанський газ Україна не отримає, оскільки Росія, на відміну від європейської практики вільного доступу до трубопроводів, не дозволяє нікому, в т.ч. і партнерам по Митному союзу, користуватися її ГТС, – а це єдина газопровідна система, що пов'язує родовища азійського газу з Європою.

Росія може ненадовго (3-4 роки) знизити ціну на газ для України – якщо “Газпром” отримає українську ГТС. Можливо, будуть висунуті вимоги припинити постачання газу з європейських країн та остаточної відмови від будівництва терміналу для скрапленого газу. Упевненим можна бути лише в тому, що, як і раніше, в газовій торгівлі між Україною і Росією процвітатимуть різного роду тіньові корупційні схеми й оборудки, прибуток від яких осідатиме в кишенях представників обох сторін.

Загалом, Україна не матиме жодного впливу на “Газпром” і його цінову політику, а Росія отримає можливість контролювати ключові галузі нинішньої енергоємної української економіки, будуть створені умови для повної залежності України та її подальшого розвитку від доброї волі російського керівництва.

...отримає стимули для інноваційного розвитку, запровадження нових технологій тощо?

Навряд чи так станеться.

По-перше, країни Митного союзу самі потерпають від технологічної відсталості, застарілих виробництв і в цілому застарілих моделей національних економік. Так, зокрема в Росії інноваційну продукцію випускають 10% підприємств (у ЄС – понад 80%), у світовому обсязі високотехнологічної продукції частка Росії становить лише 0,5% (частка ЄС – майже 25%). Тобто, в рамках Митного союзу на цей час відбулось об'єднання джерел сировини для решти світу – і не більше.

По-друге, Росія об'єктивно не зацікавлена в тому, щоб енергозалежні від неї Білорусь та Україна скорочували споживання енергоресурсів, оскільки не в її інтересах втрачати великий ринок збуту. Але це означає, що вона не зацікавлена в запровадженні, зокрема в Україні енергозберігаючих технологій, її інтересам відповідає збереження як у Білорусі, так і в Україні енергоємних економік.

“С Таможенным союзом у нас будет производство развиваться. У нас будут новые технологии... А Европа стоит на месте.”

Львів

...зможє відчутно збільшити торгівлю й налагодити коопераційні зв'язки з Росією та іншими країнами Митного союзу?

Можливо. Однак, варто мати на увазі кілька застережень.

Перше. Українська продукція має попит на ринках країн Митного союзу зовсім не через низькі або високі мита, а через її специфічний асортимент і нижчі ціни (великою мірою – за рахунок низької ціни праці в Україні). З цієї точки зору, членство України в Митному союзі нічого не змінює.

Друге. Росія здійснює твердий і послідовний курс на імпорто-заміщення та формування замкнених циклів виробництва, насамперед – у ВПК. І відкрито витісняє Україну як конкурента з певних ринків (озброєнь, металургійної, космічної продукцію тощо) шляхом, зокрема, відмови від українських комплектуючих.

Третє. Що стосується кооперації, то відновлювати зв'язки 20-річної давнини немає ні можливостей, ні сенсу, оскільки ті виробництва вже тоді були переважно застарілими. Наполягання на “відновленні” означає тільки те, що власники українських підприємств не хочуть ані модернізувати виробництво та випускати сучасну якісну продукцію, ані конкурувати за співвідношенням ціни та якості.

Доречно додати, що з початку 2000-х років Москва згортає кооперацію з Україною. Так, побудувавши Балтійську трубопровідну систему, вона зменшила завантаження українського транзитного напрямку більш ніж на 30 млн. т нафти. Крім того, раніше “Роснефть” транспортувала нафту до Чехії українською територією. Зараз нафту вантажать у Новоросійську на танкери, які доставляють її до Італії, а вже звідти – до Австрії і Чехії. Це дорожче, але це політика. Так само, транспортування газу новим російським трубопроводом “Північний потік” є удвічі дорожчим, ніж українською ГТС.

Таким чином, справа не в економіці. Домінує політика.

“Є дуже великі плюси щодо Митного союзу в тому, що буде вільна торгівля. Ми, накінець-то, почнемо виробляти щось своє і продавати...”

Львів

“...Возобновление экономических связей, которые были когда-то.”

Харків

“Таможенный союз нам даст намного быстрее результат. Это будет практически моментальный результат.”

Харків

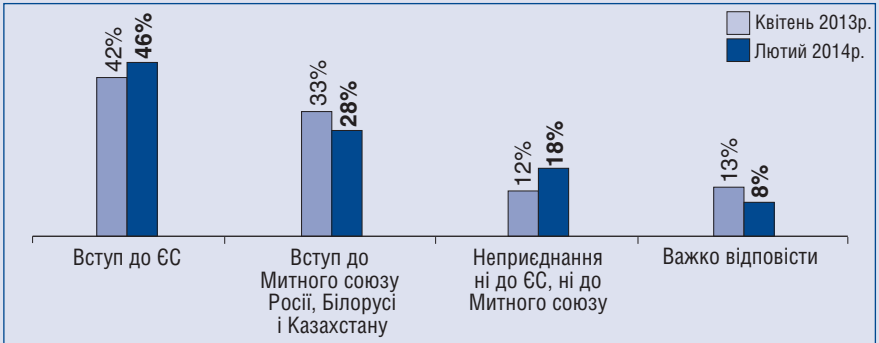
“Свободы слова, может быть, будет немножко меньше, но если хлеба с маслом будет немножко больше, то народу от этого хуже не будет.”

Харків

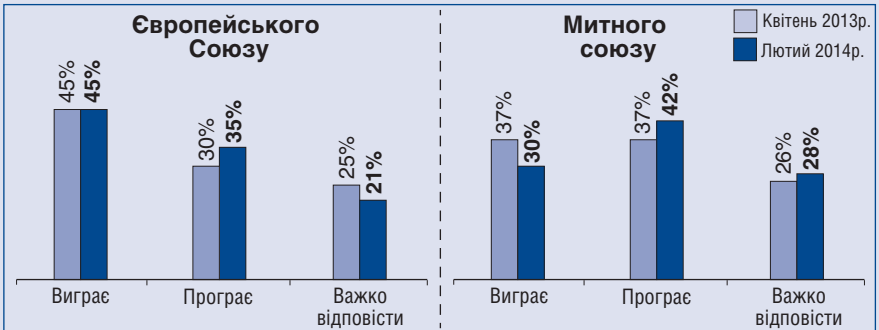
“[Если вступит в Таможенный союз, то] начнет работать промышленность, возникнут связи между предприятиями.”

Київ

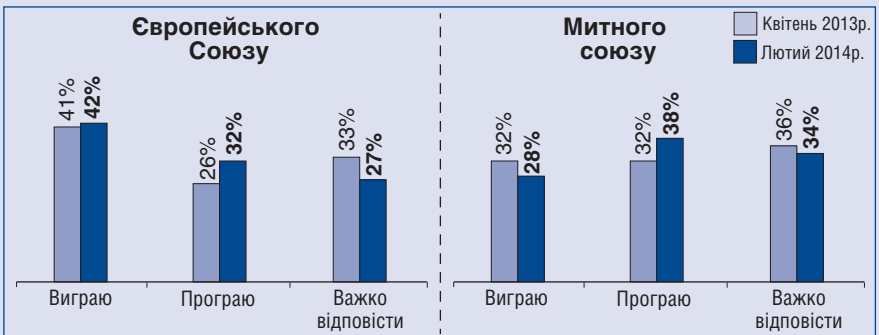
Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? % опитаних



Україна більшою мірою програє чи виграє від вступу до...? % опитаних



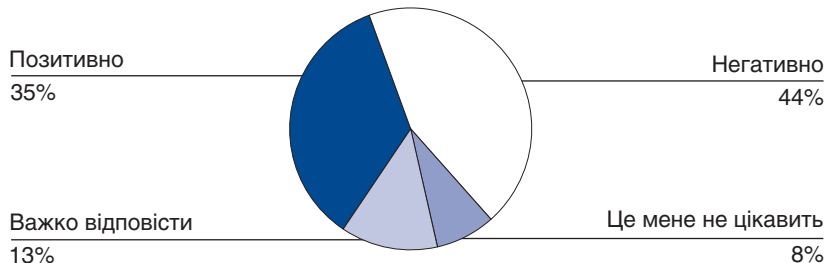
Ви особисто більшою мірою програєте чи виграєте, якщо Україна вступить до... ? % опитаних



ДУМКА ГРОМАДЯН КРАЇНИ

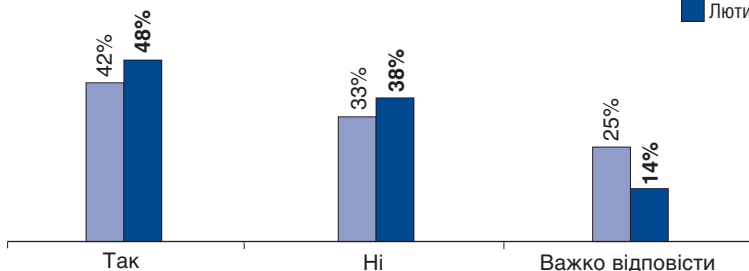
Як Ви оцінюєте рішення керівництва України призупинити підписання Угоди про асоціацію з ЄС?
% опитаних

Лютий 2014р.



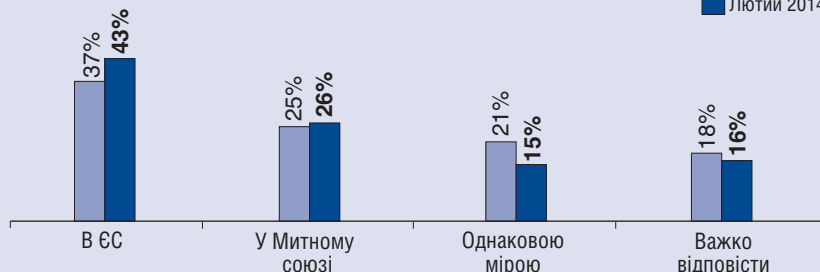
Як Ви вважаєте, чи потрібно Україні підписувати Угоду про асоціацію з ЄС?
% опитаних

Квітень 2013р.
Лютий 2014р.



Для людей Вашої професії або соціальної групи є більше перспектив у ЄС чи в Митному союзі?
% опитаних

Квітень 2013р.
Лютий 2014р.



За результатами соціологічних опитувань можна скласти певне уявлення про те, хто є стійким прихильником вступу України до ЄС чи Митного союзу, а також – про тих, хто не визначився з власною позицією щодо напряму інтеграції України. Іншими словами, можна окреслити певний “соціальний портрет” представників кожної з цих груп. Нижче наводяться основні характеристики цих груп, які названі “прихильники ЄС”, “прихильники Митного союзу”, “ті, хто не визначився”¹.



ПРИХИЛЬНИКИ ЄС

Серед прихильників ЄС дві третини – люди, молодші 50 років. 69% – жителі Заходу й Центру країни. 65% – виборці найбільших опозиційних партій: “Батьківщини”, УДАРу та “Свободи”.

40% – мають вищу або незакінчену вищу освіту (що майже вдвічі більше, ніж серед прихильників Митного союзу). Більшість (57%) – люди з відносно високим рівнем доходів: ті, кому, за їх власною оцінкою, або “в цілому, на життя вистачає”, або вони “живуть забезпечено”. 62% – відносять себе до середнього класу, третина – до нижчого.

Прихильники ЄС мають значно більший власний досвід відвідування країн ЄС (бували в них 34%), ніж прихильники Митного союзу (лише 13%) та ті, хто не визначився (16%), – хоча країни Митного союзу вони відвідували ще частіше (44%).

Свій рівень поінформованості про ЄС представники цієї групи частіше оцінюють як середній (48%), а про Митний союз – однаково часто як середній (42%) і низький (42%).

Серед переваг ЄС вони найчастіше називають високий рівень соціального захисту громадян (70%), верховенство права (43%) та розвинуту демократію (41%). 94% – вважають, що саме в ЄС наявні кращі умови для розвитку України. А в Митному союзі вбачають такі недоліки, як: корупція (64%), домінування Росії (41%), недостатній рівень демократії (41%), тіньова економіка (40%).

Більшість прихильників ЄС вважають, що люди у країнах ЄС, порівняно з країнами Митного союзу, – соціально активніші (72%), більш культурні (72%) і мають більше почуття власної гідності (69%).



ПРИХИЛЬНИКИ МИТНОГО СОЮЗУ

Більшість (55%) прихильників Митного союзу – люди від 50 років і старші. Найбільшу соціальну групу (40%) складають пенсіонери. 70% – жителі Півдня і Сходу країни. 46% – виборці Партії регіонів.

Більшість (58%) – люди з низьким рівнем доходів (які відзначають, що доходів “вистачає лише на харчування та придбання необхідних недорогих речей” або “не вистачає грошей навіть на харчування”). 50% – відносять себе до середнього класу, 46% – до нижчого.

61% прихильників Митного союзу відвідували країни, що до нього належать, тоді як країни ЄС – лише 13%. Свій рівень поінформованості про ЄС представники цієї групи частіше оцінюють як низький (46%), а про Митний союз – однаково часто як середній (42%) або низький (42%).

У якості головних переваг Митного союзу вони називають спільну історію, культуру, схожий менталітет громадян країн, що до нього належать, (86%), наявність природних ресурсів, енергоносіїв (69%), стабільну економічну ситуацію (34%). А головними недоліками ЄС вважають домінування провідних країн Союзу над іншими (46%), нестабільну економічну ситуацію в ряді країн ЄС (46%), нерівний економічний розвиток країн-учасниць (39%), відмінність культур, цінностей та менталітету їх громадян (34%), дефіцит природних ресурсів (30%).

80% – вважають, що саме в Митному союзі наявні кращі умови для розвитку України.

Більшість – упевнені, що люди в країнах Митного союзу, порівняно з країнами ЄС, – більш доброзичливі, відкриті і привітні (57%), відносна більшість (48%) – вважають їх більш моральними.

¹ “Портрети” складені на підставі даних, отриманих у результаті тематичного соціологічного дослідження, проведеного у квітні 2013р. Опитано 2 010 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України.

В описах зазначених груп не виокремлюються жінки й чоловіки – оскільки в кожній з них, як і серед дорослого населення України загалом, жінок дещо більше: серед прихильників ЄС жінки становлять 54%; Митного союзу – 55%; серед тих, хто не визначився – 56%.

Регіональний поділ: **Схід**: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області; **Захід**: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області; **Центр**: Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області; **Південь**: АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська області.



ТІ, ХТО НЕ ВИЗНАЧИВСЯ

Ті, хто не визначився, представлені в усіх вікових і територіальних (за місцем проживання) групах приблизно рівномірно, тобто не можна сказати, де їх більше або менше.

42% представників цієї групи відвідували країни Митного союзу, тоді як країни ЄС – лише 16%. Свій рівень поінформованості як про ЄС, так і про Митний союз вони частіше оцінюють як низький (47%).

Представникам цієї групи важче визначити не тільки власні зовнішньополітичні пріоритети, але й те, яким є нинішній зовнішньополітичний курс керівництва країни: найчастіше вони вважають, що воно не веде Україну ні в ЄС, ні в Митний союз (36%), або відповідають, що не знають, яким є зовнішньополітичний курс України (28%).

Як переваги ЄС вони найчастіше називають високий рівень соціального захисту громадян (40%), верховенство права (29%) і розвинуту демократію (22%), в якості недоліків – нестабільну економічну ситуацію в ряді країн ЄС (34%), нерівний економічний розвиток країн-учасниць (32%), домінування провідних країн Союзу над іншими (28%), дефіцит природних ресурсів (22%), відмінність культур, цінностей, менталітету громадян країн ЄС (22%).

Перевагами Митного союзу вони вважають, насамперед, спільну історію, культуру, схожий менталітет громадян країн-учасниць (46%) і наявність природних ресурсів та енергоносіїв (42%), а недоліками – корупцію (44%), тіньову економіку (33%), домінування Росії (25%), недостатній рівень демократії (25%).

“...Здесь, понимаете, как? Душой как-то – в Таможенный союз, но разумом – хочется в ЕС...”

Донецьк

“Я думаю, нам не хватает информации для выбора. Мы должны понимать, что нам дает Европейский Союз и что – Таможенный...”

Київ

“...Нужно взять все самое хорошее в ЕС – и привнести это в Таможенный союз...”

Харків

“...Я воздерживаюсь от выбора. Я сейчас не могу определиться: туда идти, или сюда...”

Львів

Що думають громадяни про ЄС і Митний союз

Донецьк

- “В ЕС выполняются законы. Хотелось, чтобы если мы туда присоединимся, чтобы и у нас законы работали” (*приватний підприємець, 49 років*)
- “В ЕС образование лучше. Я бы хотела, чтобы мои дети уехали в ЕС” (*працівник хімчистки, 35 років*)
- “При вступлении в ЕС мы теряем суверенитет... В Россию открыта дорога, а ЕС для нас закрыт” (*вихователь, 25 років*)
- “Вся Европа без энергоресурсов, полностью зависит от других стран. Они покупают энергоресурсы в России” (*водій, 34 роки*)

Житомир

- “Там [в ЕС] люди знают, что если нарушат закон, то обязательно будут отвечать. У нас... можно заплатить – и все пройдет” (*робітник, 26 років*)
- “Самое позитивное то, что люди, хотя и много работают, получают за это действительно много денег” (*31 рік*); “Если украинец работает, то это не значит, что он зарабатывает” (*військовослужбовець, 41 рік*)
- “У Казахстана намного выше уровень развития, и у Беларуси выше, так что можно было бы чему-то у них поучиться” (*підприємець, 40 років*)
- “Мы движемся и в одну, и в другую сторону, но больше в сторону ЕС...” (*підприємець, 57 років*)

Київ

- “Во главе угла у них [ЕС] человек... В ЕС работает принцип взаимопомощи” (*перекладач*)
- “Попасть в Таможенный союз перспектив больше. А как насчет честного сотрудничества – сомнительно” (*помічник керівника, 43 роки*)
- “Украине на сегодняшний день удобнее быть не там и не там. Потому что если куда-то вступят, придется выполнять какие-то условия” (*37 років*)

Львів

- “Дуже великі плюси Митного союзу в тому, що буде вільна торгівля. Ми... почнемо виробляти шось своє і продавати...” (*медсестра, 31 рік*)
- “...Там [в ЕС] навіть верстви населення, які не працюють, мають більшу можливість прожити, більшу захищеність” (*інженер, 35 років*)
- “Україна не зможе на двох кріслах сидіти одночасно...” (*працівник торгівлі, 46 років*)

Сімферополь

- “В Таможенном союзе сохранится наша культура. Сохранятся наши границы. Мы – славяне, в основном, у нас сложился какой-то определенный менталитет” (*приватний підприємець, 25 років*)
- “...Нас, украинцев, считают в Европе за быдло, с которым за 500 евро можно делать все, что угодно” (*водій на заводі, 41 рік*)
- “Здесь [в Украине] бюрократ считает, что он посажен властвовать над людьми, а там [в ЕС] он отрабатывает свою зарплату. От сих и до сих” (*приватний підприємець, 42 роки*)

Харків

- “Там [в ЕС] люди живут..., а мы существуем. Там социальная защищенность. Когда человек выходит на пенсию, он может себе позволить путешествовать по Европе” (*військовослужбовець, 30 років*)
- “Пока мы сами не изменим [страну], никакой ЕС, никакие европейские ценности не придут сюда и никто ничего за нас не сделает” (*оператор АЗС, 44 роки*)

Уявлення громадян про ЄС і Митний союз¹

Донецьк

ЄС: • “Положительное. Я была за границей, видела как там люди живут” (працівник хімістки, 35 років); • “Соблюдение законов” (шахтар, 51 рік); • “Энергетическая безопасность” (приватний підприємець, 35 років); • “Экология, питание, бензин, солярка” (реалізатор, 42 роки);

МС: • “Кремль” (реалізатор, 42 роки); • “Имперские амбиции” (приватний підприємець, 35 років); • “Топливо дешевле” (шахтар, 51 рік); • “Старые добрые традиции, связи в СССР” (співробітник університету).

Житомир

ЄС: • “Изменения в лучшую сторону” (домогосподарка, 37 років); • “Стабильность, закон, порядок” (економіст, 39 років); • “Лучший уровень жизни” (майстер цеху, 38 років); • “Нестабильность, но лучший уровень жизни” (підприємець, 40 років);

МС: • “СССР” (домогосподарка, 37 років); • “Работа” (учасник дискусії, 27 років); • “Желательно не идти туда!” (підприємець, 57 років); • “Братья-славяне” (учасник дискусії, 31 рік).

Київ

ЄС: • “Свобода перемещения” (киянин, 41 рік); • “Порядок” (банківський службовець, 39 років); • “Что-то глобальное и перспективное” (киянин, 37 років);

МС: • “Совок, в смысле – СССР” (киянин, 41 рік); • “Надежность. Совместная жизнь, то, что ранее испробовано” (заступник директора фабрики); • “Народы-побратимы” (киянин, 37 років); • “Общая зона торговли” (держслужбовець).

Львів

ЄС: • “Зарплаты. Вільна подорож по Європі” (агроном, 25 років); • “Покращення життя” (інженер, 35 років); • “Дешеві машини” (викладач); • “Безробіття в Україні. Все населення перекинеться в Європу...” (підприємець);

МС: • “Вільна торгівля” (підприємець); • “Вертаємося назад в минуле” (інженер, 35 років); • “Диктаторство” (військовий лікар); • “Тоталітаризм. Втрата суверенітету” (викладач); • “Знов хочуть нас заманути” (працівник торгівлі, 46 років).

Сімферополь

ЄС: • “Шенгенские визы!” (водій на заводі, 41 рік); • “Кредиты” (приватний підприємець, 25 років); • “Удобство свободы передвижения” (робітник, 44 роки); • “Лишение свободы Украины” (викладач, 52 роки); • “Зависимость от ЕС” (сантехнік, 26 років);

МС: • “Удобство” (викладач); • “На таможене не будет никаких проблем” (викладач, 52 года); • “Будет экспорт и импорт” (працівник торгівлі, 64 роки); • “Ассоциации с СССР” (приватний підприємець, 25 років); • “Общая граница” (водій на заводі, 41 рік).

Харків

ЄС: • “Туда хочется попасть, но пока это нереально” (військовослужбовець, 30 років); • “Высокий уровень жизни, качество жизни” (оператор АЗС, 44 роки); • “Стабильность” (системний адміністратор, 31 рік); • “У меня ассоциация, что туда попасть совершенно не хочется” (інженер); • “Это место, куда можно поехать посмотреть – и вернуться домой, и больше с ними не связываться” (працівник небаджетної організації);

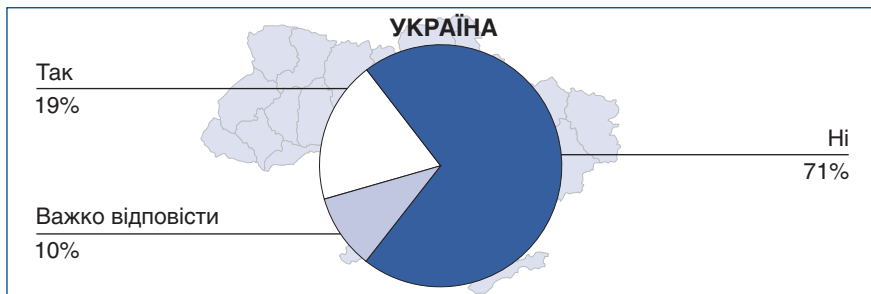
МС: • “Братья-славяне... Мы все родом из Советского Союза” (оператор АЗС, 44 роки); • “Это все свое, родное” (бухгалтер); • “Это единый народ, единая страна... Это экономически выгодное мероприятие для всех участников” (інженер).

¹ Учасники фокус-груп відповідали на прохання назвати перше, що спадає на думку, коли вони чувають “ЄС” і “Митний союз”.

ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ ПРО ЦІЛІСНІСТЬ КРАЇНИ¹

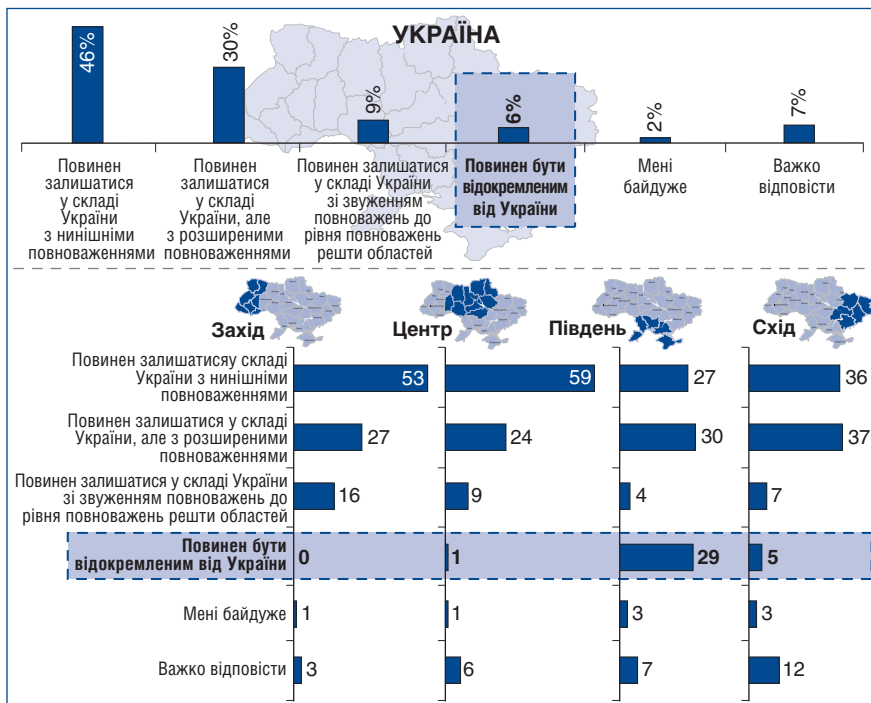
Як Ви вважаєте, протиріччя, які існують між західними і східними регіонами України дають підстави для відокремлення цих регіонів і створення своїх власних держав, або приєднання до складу різних інших держав?

% опитаних



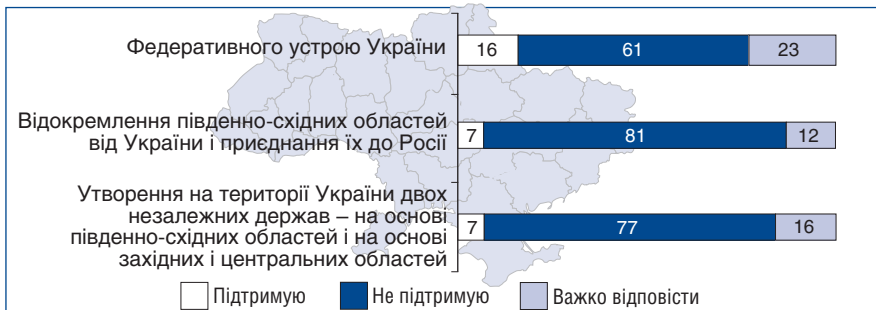
Як Ви вважаєте, Крим повинен залишатися у складі України чи повинен бути відокремленим від України?

% опитаних

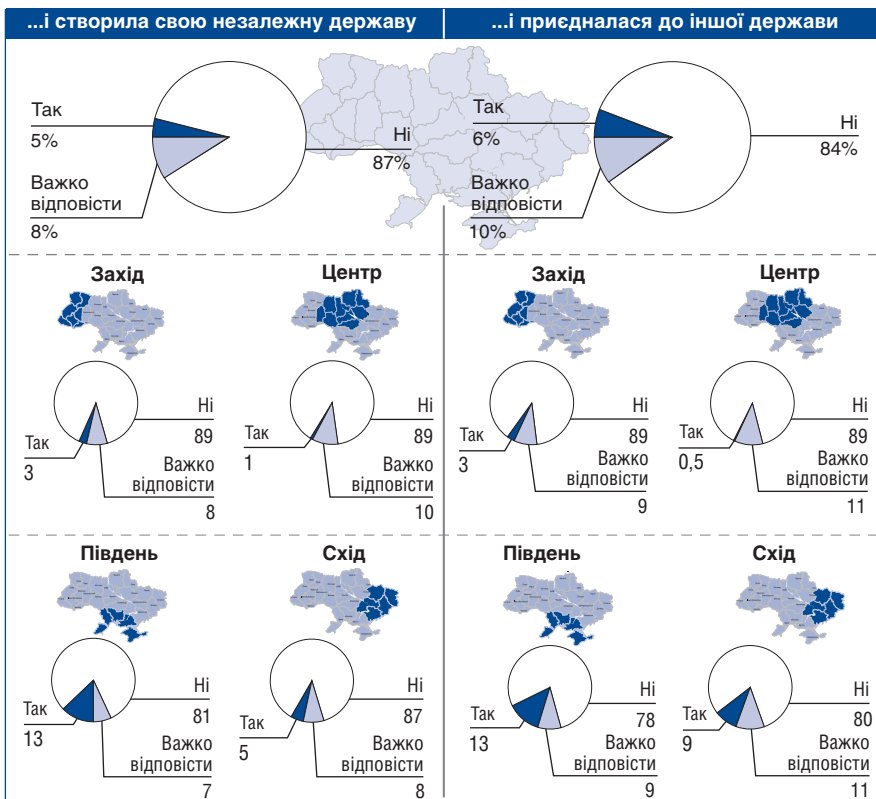


¹ Опитування проведено Центром Разумкова 5-10 березня 2014р. Опитано 2 008 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України.

Як Ви ставитеся до...? % опитаних



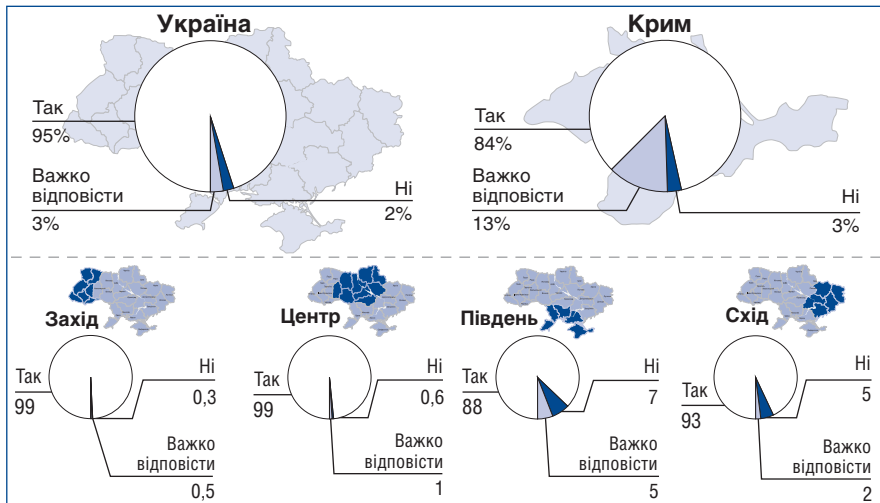
Чи хотіли б Ви, щоб Ваша область вийшла зі складу України...?³ % опитаних



ПРО ЦІЛІСНІСТЬ КРАЇНИ²

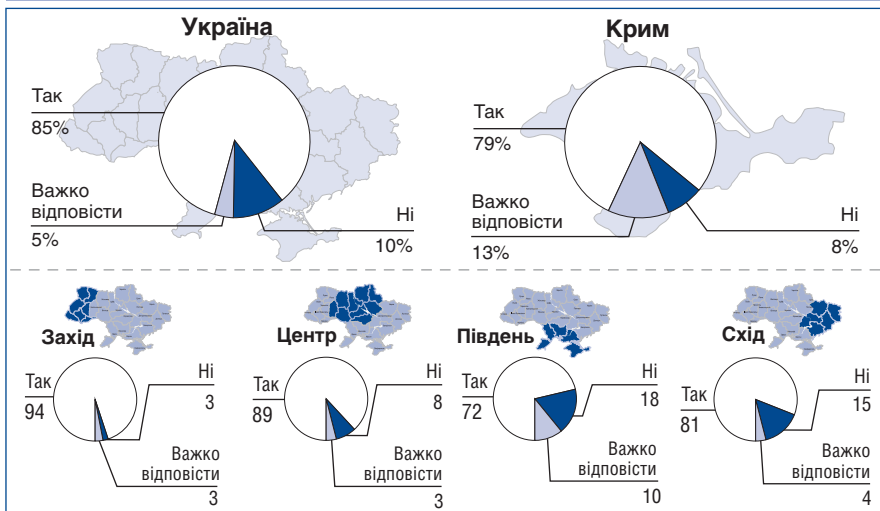
Чи сприймаєте Ви Україну як свою Батьківщину?

% опитаних



Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

% опитаних



² Опитування проведено Центром Разумкова 21-25 грудня 2014р. Опитано 2 008 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

³ У Криму респондентам ставилося питання відносно АР Крим, у Києві – відносно Києва.

Терміни і скорочення

ВВП – (валовий внутрішній продукт) – сукупна вартість усіх товарів і послуг, вироблених у країні за певний проміжок часу. В обчисленні ВВП не враховується вартість сировини, палива, енергії, кормів тощо, тобто так званих “проміжних” товарів і послуг, що використовуються для виробництва товарів і послуг “кінцевого споживання”.

Зона вільної торгівлі (ЗВТ) – об’єднання країн, які скасували обмеження на взаємну торгівлю й ліквідували внутрішні бар’єри для торгівлі, але (на відміну від митного союзу) кожна держава-учасниця ЗВТ залишає за собою право встановлювати умови торгівлі з третіми сторонами (тобто державами або їх об’єднаннями, що не належать до ЗВТ).

Інвестиції – капітал (у грошовій або іншій формі), що вкладається в будь-яке підприємство з метою отримання доходу (прибутку). Також говорять про “інвестиції у майбутнє”, що їх робить кожна людина, вкладаючи гроші, наприклад, в освіту – власну та своїх дітей, в якісне медичне обслуговування, у здоровий спосіб життя: адже зрозуміло, що освічена і здорова людина може розраховувати на більш високий дохід. Один з відомих економістів сказав так: “Інвестувати – це позбутися грошей сьогодні, аби завтра отримати їх більшу кількість”.

Консенсус – прийняття рішення за загальною згодою, без формального голосування, якщо жоден з учасників форуму (зібрання, засідання і т.п.) не висловив незгоди з пропонованим рішенням.

Мито – податок на товари, що переміщуються через митний кордон (ввозяться, вивозяться або сліднують транзитом); враховується в ціні товару; ставка мита зазвичай виражається у відсотках заявленої на кордоні вартості товару. Митний тариф – систематизований перелік ставок мита.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – спеціалізована установа ООН, створена в 1945р. одночасно з Міжнародним банком реконструкції і розвитку (Світовий банк). На цей час членами МВФ є 188 держав світу. Штаб-квартира – у Вашингтоні (США). Не належить до структур ЄС. Україна вступила до МВФ 3 червня 1992р. (Росія – 1 червня 1992р.).

НАТО (Організація Північно-Атлантичного договору) – військово-політичний союз, створений у 1949р. На цей час членами союзу є 28 країн Європи та Північної Америки. Претенденти на членство – Боснія, Грузія, Македонія, Сербія, Чорногорія. Штаб-квартира НАТО – у Брюсселі (Бельгія).

ОДКБ (Організація Договору про колективну безпеку) – військово-політичний союз, створений у 2003р. на підставі Договору про колективну безпеку від 15 травня 1992р. (Ташкентський договір). На цей час членами є шість країн (Білорусь, Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Росія, Таджикистан). Від часу підписання Ташкентського договору з нього вийшли Азербайджан і Грузія, призупинив членство в ОДКБ Узбекистан. Штаб-квартира ОДКБ – у Москві.

УКРАЇНА: ЧАС ВИБОРУ

ПРОЕКТ ЗДІЙСНЕНО ЗА ПІДТРИМКИ
МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ “ВІДРОДЖЕННЯ”

Брошура підготовлена експертами Центру Разумкова
в рамках проекту “Європейська інтеграція України:
внутрішні фактори і зовнішні впливи”

Київ-2014